

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Pars Sexta. Amor refrænans carnis opus, & concupiscentiam. Ad sextum
præceptum: Non mœchaberis. Et nonum: Non concupisces uxorem
proximi tui.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

nit ab extrinseco, v. g. dum ligatus mortem effugere non potest, nisi pedem sibi, vel manum abscindat. Quia equidem pars abscinditur propter totum, aliàs periturum. Sorus l. 5. de iust. q. 2. a. 1. Malderus, Mendosa, &c. Video tamen in contrarium fortia non deesse argumenta, de quibus alibi.

223 Si petas 1°. an corpore infirmus, ad salutem totius, pati teneatur necessariam membri, v. g. brachii, incisionem?

Respondeo teneri, si possit absque ingenti dolore. Quia dolorem aliquem, etiam aliquantulum magnum, sustinere tenetur, ut salvus fiat. Communis tamen sententia est, non teneri dolorem ingentem seu valde magnum sustinere,

ut vitam conservet, allegantes celebre dictum Marti Romani, dum crus illi aperiretur: *Non est tanto dolore digna salus.*

Si petas 2°. cur iusta quacumque de causa licita non sit mutilatio, v. g. ob spirituale bonum, cum non sit intrinsecè mala. Aliàs licita non foret ob salutem totius.

Respondeo, quia est intrinsecè mala si fiat absque autoritate Dei, qui ex communi Sanctorum traditione sic concessit homini usum fructum membrorum suorum, ut eorum abscissionem solum permiserit ob salutem totius. Rem verò alienam abscindere seu destruere absque autoritate & consensu Domini, intrinsecè malum est.

P A R S V I.

Amor refrænans carnis opus, & concupiscentiam.

Ad sextum præceptum: Non moechaberis.

Et nonum: Non concupisces uxorem proximi tui.

Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur. Sed debitores sumus, non carni, ut secundum carnem vivamus: si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Dominam ancillari, ancillam dominari, magna abusus est. Ordinem serva. Caro ancilla, anima domina: ancilla dominæ, caro animæ, anima Deo serviat. O anima! Dei insignita imagine, Christi dotata sanguine, par Angelis, thronum habens paratum in cælis, quid tibi cum carne? Erubescere cælum, descendere in cœnum. Ad majora nati sumus, quàm ut carni serviamus. Nos genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei, ipsius imaginem in nobis circumferentes, Deo donati & dedicati per Christum, per quem pretiosa nobis promissa donavit, divinæ naturæ consortes effecit, ad epulas Angelorum, ad paradisi delicias destinavit, pudeat nos siliquis pasci porcorum, spiritui gratiæ contumeliam facere, sanguinem Christi polluere, templum Dei profanare, de homine belluam, de Christi membris membra meretricis, de templo Dei templum dæmoniorum, de Angelo diabolum efficere: quamdiù enim castitatem homo servavit, Angelus; quando perdidit, diabolus effectus, vitilisque animus de arce sua dejectus fuit, Augustino l. 1. soliloq. c. 10. contestante, nihil esse quod magis ex arce deiciat virilem animum, quàm carnis sequi desideria.

C A P U T I.

Quisquis sine actu libidinis abreptus, sine gran-

dis mali metu percussus, plena cum deliberatione & consensu contra sextum agit præceptum, vel aliud quidpiam agit eorum, de quibus Apostolus Galat. 5. ait, quod qui talia agunt, regnum Dei non consequentur, à gratia Dei excidit, mortali illoqueatus crimine.

Est certa sententia Doctorum omnium, contra Thomam Anglum, cuius errorem hac de re opinionem nuper sulcitare aggressus est Bourdailius, Doctor Sorbonicus, in libro quem inscripsit: *Theologie Morale de saint Augustin*, ubi ex iis quæ Magnus ille Doctor l. 21. de Civit. Dei c. 26. scribit, opinionem illam stabilire conatus est. Posteaquàm enim dixit, pleraque peccata, de quibus ait Apostolus, quod qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt, & quæ expressè adversantur præceptis Decalogi, mortalia dici posse... quoniam... horum facinorum rei aut amiserunt omnem charitatis sensum, aut exiguum retinent, ita ut ipsis omnino dominetur cupiditas. Subjungit: *Id tamen intelligi posset, adhibito eo temperamento, ut qui plane repugnantes, ac velut involti ista perpetrassent, aut gravis mali impendentis metu, aut actu libidinis abrepti, ita ut ab istis angustiis liberati, acri dolore statim tangerentur ob commissum peccatum; tam certo affirmari non potest excidisse illos gratiã, aut incurrisse penam damnationis; quamquam enim hoc momento actualiter dominata sit cupiditas, brevis & transitoria potuit esse ista dominatio, quæ voluntatis seu charitatis habitualiter dominantis intima dispositio non mutatur, gratia proinde (charitatis habitualis comes individua) non amittitur...* Hoc temperamentum naturaliter consequitur ex doctrina S. Augustini.

Hunc errorem statim ut vidit duabus in 2 sept.

epistolis ab annis circiter 19. validè confuta-
vit Celebris Doctor Arnaldus, & anno 1700.
Clerus Gallicanus, in Palatio San-Germano
congregatus, hæc meritissimâ Censurâ per-
strinxit: *Ha propositioes, quæ divina chari-
tatis habitum docent, aut significant posse con-
sistere cum peccatis adversus Decalogum, ac
de quibus ait Apostolus, quod qui talia agunt,
regnum Dei non possidebunt, falsa sunt, pernicio-
sa, erronea, verbo Dei contraria.* Quæ enim
participatio iustitiæ cum iniquitate..... aut
quæ conventio Christi ad Belial? Ad excu-
sanda & minuenda cuiusvis generis peccata
viam aperire, & imponunt sancto Augustino.
Meritissimè (inquam) quòd enim falsa sint,
perniciosa, erronea, ex sequentibus mani-
festum fiet. Quòd etiam verbo Dei contraria
sint, innumeris S. Scripturæ testimoniis de-
monstrari potest. *Manifesta sunt opera carnis*
(ait Apostolus loco citato) *quæ sunt fornicatio,
immunditia, impudicitia, luxuria, idolo-
rum servitus..... homicidia, ebrietates... &
his similia..... qui talia agunt, regnum Dei
non consequentur.* Non dicit Apostolus cum
Bourdaillo, qui talia agunt habitualiter, sed
simpliciter qui talia agunt. Omnes proinde
talìa plena cum deliberatione & consensu a-
gentes comprehendit, illos etiam qui grandis
mali metu, vel libidinis æstu abrepti talia a-
gunt, sicut egit S. Petrus v. g. dum metu
mortis Christum negavit, & sanctus Pontifex
Marcellinus, dum ex eodem metu thus ad-
hibuit idolorum simulacris. Qui licet statim
ad se reversi valdè pœnituerint id se fecisse,
haud dubiè tamen mortali illaqueati fuerunt
crimine, gratiæque & charitate habituali ex-
ciderunt. Quia in tentatione plus amaverunt
vitam suam, quàm Christum. Et quicumque
plus amat creaturam aliquam, quàm Deum, à
gratia Dei excidit. Quippe non potest Christi
esse discipulus, qui in tali occasione non odit,
id est non perdit vitam suam, juxta illud Luc.
14. *Qui non odit patrem, & matrem.... adhuc
autem & animam suam, non potest me esse dis-
cipulus;* per consequens nec potest Dei esse
filius. Nec potest salvam facere animam suam.
*Qui enim voluerit animam suam salvam face-
re, in tali occasione perdet eam.* Matth. 16.
Unde & Luc 9. dicit: *Qui me erubuerit* (prout
erubuerunt Petrus & Marcellinus) *hunc Filius
Hominiis erubescet, cum venerit in majestate
sua.* Nec Salvator excipit casum quo quis ip-
sum momento erubescit metu mortis percul-
sus; imò metum illum abjici vult, cum dicit:
Nolite timere eos qui occidunt corpus. Matth.
10. Vult enim à discipulis suis creaturis om-
nibus in amore præferri. Nam qui amat pa-
trem, aut matrem plusquam me, non est me dig-
nus. Ibidem. Omnis proinde qui erubescit Chri-
stum in tentatione confiteri, omnis qui ipsum
coram hominibus negat, eò quòd plus vitam
quàm ipsum actualiter diligit, licet transito-
riè tantùm, omnis qui fornicatur, adultera-

riè tantùm, æstu passionis abreptus, excidit à
gratia Christi, juxta generalia ista verba Christi
ibidem: *Omnis qui.... negaverit me coram
hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.*
Omnis (inquit) qui me negaverit, non ad-
dit habitualiter, non addit extra metum mor-
tis, sed generaliter & absque exceptione omnis.
Non licet autem Bourdaillo à generalibus il-
lis Christi pronuntiatis, privatâ autoritate
exceptionem ullam facere, vel ea restringere
ad sensum glossæ suæ, utpote quæ nullum
habet in sacro ullo textu fundamentum.

Et aliàs pari temeritate liceret Decalogum
totum pariter restringere & glossare, sic uti-
que: *Non habebis habitualiter deos alienos.*
Non assumes habitualiter nomen Dei in vanum.
Sabbatum habitualiter sanctificabis, id est ni-
hil facies habitualiter contra sabbathi sanctifi-
cationem. Nihil facies habitualiter contra ho-
norem parentum. *Non occides habitualiter.*
Non mœchaberis habitualiter, &c.

Meritissimè proinde Clerus Gallicanus in
Censura sua addit, Bourdaillii propositiones
viam aperire ad excusanda & minuenda cuius-
vis generis peccata, omnia utique quæ ex gravi
metu, vel subito passionis impetu contra De-
calogi præcepta aguntur, dummodò non
nisi transitoriè, sive ex affectu transitorio, vel
passione transitoriâ, non ex cupiditate habi-
tualiter dominante agantur. Unde patet quàm
perniciosa & erronea sint propositiones illæ:
utpote verbo Dei aperte contraria, excusan-
tesque à mortali omnes Christianos, qui
jussu Tyrannorum, metu mortis, Christo ad
horam renuntiarunt; omnes item feminas, quæ
libidini minitanti ipsas mortem ad momen-
tum cesserunt, de eoque statim pœnituerunt,
vel metu mortis falsum testimonium dixerunt,
&c.

Tandem meritissimè dicit, eandem propo-
sitiones imponere S. Augustino: utpote qui iis
contradicit eo ipso loco, in quo Bourdaillius
se fundat. Ibi namque expressè dicit 1°. quòd
nihil in edificio præponitur fundamento. *Quis-
quis itaque sic habet in corde Christum, ut ei
terrena & temporalia.... non præponat, funda-
mentum habet Christum. Si autem præponit, esse
videatur habere fidem Christi, non est tamen
in eo fundamentum Christus.* 2°. quòd si salu-
taria præcepta contemnendo, committat illicita,
Christum postpositum convincitur... dum contra
ejus imperata.... suam per flagitia delegit ex-
plere libidinem. 3°. exemplificat ut sequitur:
*Siquis itaque Christianus diligit meretricem, ei-
que adhaerens unum corpus efficitur, jam in funda-
mento non habet Christum.* Atqui, ut infra sub-
jungit, in supplicium æternum ibunt illi omnes,
qui in fundamento non habent Christum, sive
qui aliquid Christo anteponunt; & ideo (in-
quit) quisquis hoc fecerit, non per ignem salvus
erit, sed salvus non erit: quia esse cum Salva-
tore non poterit, qui de hac re apertissimè lo-
quens ait: " Qui amat patrem, aut matrem, &
plusquam me, non est me dignus: & qui amat "

filium aut filiam super me, non est me dignus. Nec Augustinus excipit casum gravis tentationis, ne gravissima quidem illius, quæ futura est Antichristi tempore, imò de casu etiam illo expressè loquitur ibidem. 4°. in lib. de continentia c. 3. producto Apostoli testimonio, non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum desideriis ejus... Non enim estis sub lege, sed sub gratia. Id ergo (inquit) nunc agitur, quædam est mortalitas hac vita nostra sub gratia, ne... concupiscentia peccati... regnet in nostro mortali corpore. Tunc autem regnare ostenditur, si desideris ejus obediatur. Tunc proinde sub gratia non sumus, quia secundum carnem vivimus. Ut autem præmiserat ex Apostolo, si secundum carnem vixeritis, moriemini. Et cap. 14. cum commemorasset Apostoli verba, mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam... propter quæ venit ira Dei in filios infidelitatis. Salubriter (inquit) terruit, ne putarent fideles, propter solam fidem suam, etiam in his malis viverent, se posse salvari... Deponite (inquit) Apostolus) & vos illa mala, propter quæ venit ira Dei in filios infidelitatis, nec vobis eorum impunitatem propter fidei meritum promittatis... Quisquis quasi securus ab hac eorum depositione cessaverit, illico in arcem mentis profuerit, eamque inde ipsa deponit, atque in suam redigent servitutem, turpius deformis que, captivam. Tunc regnabit peccatum in hominis mortali corpore ad obediendum desideriis ejus: tunc sua membra exhibebit arma iniquitatis peccato, & erunt novissima hominis illius pejora prioribus. 5°. serm. 154. de verb. Apost. cap. 5. Qui enimque carnalibus concupiscentiis cedit, atque consentis, qui eas vel bonas putat ad explendam libidinis saturitatem, vel certè sic jam vias malas, ut tamen cedendo consentias, & quò ducunt sequaris, & ea quæ mala suggerunt, perperes, totus carnalis es. Tu, quisquis talis est, totus (tam scilicet mente, quam carne) carnalis es. Totus proinde secundum carnem vivis; adeoque in gratia non es: si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. 6°. dum Bourdaillius à mortali excusat opera carnis quasi invitè facta metu grandis mali imminenti, vel ex grandi æstu libidinis, per hoc ipsum significat opera multa, Decalogi præceptis diametraliter adverta; imò ferè omnia, non esse nisi venialia: quandoquidem omnia, vel ferè omnia commissionis peccata, juxta Augustinum, vel ex tali timore fiant, vel ex inflammata cupiditate. Nam in exposit. Psal. 79. ad illa verba, *moensa igni, & suffusa*, &c. sic loquitur: *Succensa igitur sunt, quæ facit malè ardens cupiditas; & effusa sunt, quæ facit malè jacens timiditas: hinc enim peccata omnia, aut capiendò, aut timendò.* Nec tamen admittit Augustinus hinc à mortali omnia, vel ferè omnia excusari. Imò ex timore peccantem dicit occidere animam suam, dum timer eum qui non potest nisi corpus occidere. Peccan-

tem verò ex ardenti cupiditate dicit perdere animam suam, terretque Evangelico fulmine isto: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur; anima verò sua detrimendum patiatur.* 7°. nec in loco quem Bourdaillius allegat, nec in ullo alio textu S. Augustini vel verbum invenitur, quo maximus ille post S. Paulum Mortalis Christiana Magister vel leviter infinet gratiam & charitatem habitualem in eo vel momento esse posse in quo actu dominatur cupiditas, quæ creaturæ Creator postponatur. Et meritò: nam, ut sapienter Clerus Gallicanus post Apostolum observat, *quæ participatio justitiæ cum iniquitate... aut quæ conventio Christi ad Belial?*

Tandem opinio illa Bourdailliana nimiam habet affinitatem cum hæresi Elecfairarum, idè ab Ecclesia damnatorum, quòd dicerent, eos qui ad vitandam mortem cum repugnantiâ fidem abnegabant, non mereri damnationem. Sicut & cum hæresi Calvinitarum aientium, gratiam habitualem non deperdi à fidelibus, adulteria, homicidia, &c. committentibus. Quam hæresim Doctor Arnaldus profusè contrivit in aureo Libro, cui titulus: *Remvement de la Morale par les Calvinistes.* Et in alio quem inscripsit: *Le Calvinisme convenu de nouveau;* & conterendo Bourdaillum errare demonstravit.

Concludo proinde cum Augustino, charitatis habitum non manere in eo qui contra charitatem graviter obligantem vel momento agit, creaturæ Creatorem in amore postponendo. Si enim maneret, Creatorem creaturæ in amore non obstante quacumque tentatione præferret. *Ipse est enim habitus, quo aliquis agitur cum oportet,* inquit Augustinus de bono conjugali c. 21. In tentatione verò in qua agitur vel de Deo creaturæ in amore præferendo, vel de creatura præferenda Deo, si charitas in corde hominis habitualiter dominetur, opus est ut agat, seque manifestet; virtutes quippe in opere manifestantur, prout ibidem dicit. Si ergo se in opere tunc non manifestet, signum est ipsam in corde hominis habitualiter tunc non dominari, sed potius cupiditatem ipsi diametraliter advertantem. Concludo etiam cum Tertulliano, quòd opera Decalogi diametraliter adversa non admittet omnino qui natus ex Deo fuerit, non futurus Dei filius, si admisserit. Hac enim uno actu perimunt, ait Augustinus serm. 29. de verb. Apost.

CAPUT II.

Explicatio sexti & noni præcepti.

Uo ista præcepta conjungimus, *Non mahaberis, Non concupisces uxorem proximi tui:* quia quod uno prohibetur explicite, alterò implicitè prohibetur, & contrà, nisi quòd nono præcepto, ex plurium Doctorum sententia, non solum prohibeatur concupiscentia alienæ uxoris ex affectu venereo, sed & ex alio affectu, v. g. avaritiæ, quia dives est, quia indu-

industria utilis ad mercatam, &c. sicut decimo præcepto prohibetur similis concupiscentia domus, agri, ancilla proximi.

9 Et quemadmodum quinto præcepto, *Non occides*, non solum prohibetur opus externum homicidii, sed & alii actus, tam interni, quam externi, eò ducentes, vel hominem excitantes; sic etiam sexto præcepto, *Non mœchaberis*, non solum prohibetur opus externum adulterii, sed & omnes actus etiam interni, sive ad adulterium, sive ad alium quemcumque illicitum concubitus, & omnem illicitum membrorum genitalium usum ducentes, vel excitantes, prout Christus apertè declarat Math. 5. *Audistis, quia dictum est antiquis, Non mœchaberis: ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est in corde suo.* Nec refert quòd concupiscentia mulieris prohibetur nono præcepto, quia idem duobus præceptis inhiberi nihil vetat. Videri possunt Augustinus l. 2. q. 72. in Exod. S. Thomas 1. 2. q. 100. a. 5. ad 5. Catechismus Rom. in explic. 9. & 10. præcepti.

10 Enimverò, cum dicitur, *Non mœchaberis*, toti homini dicitur, qui eum corpore constet & animo, non solum prohibetur ne corpore, sed & ne animo mœchetur. Potrò nomine *mœchia*, omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus, prohibitus debet intelligi, ait Augustinus loco relato, omnis proinde actus & species luxuriæ, sive sit adulterium, sive fornicatio, sive stuprum, &c.

CAPUT III.

Morosa delectatio de rebus obscenis est mortale peccatum contra hoc præceptum.

11 **M**orosam delectationem intellige, quæ plenè deliberata est. Non enim morosa dicitur à mora temporis, sed à mora rationis & voluntatis, ex eo scilicet quòd ratio deliberans circa eam immoratur, nec repellit, sed tenet, & voluit libenter, quæ statim ut atigerunt animum, respui debuerunt, ait S. Thomas 1. 2. q. 74. a. 6. ad 3. Morosa proinde delectatio non est de cogitatione sola, sed de re obscœna cogitata, v. g. de fornicatione, adulterio, &c.

12 Ante probationem assertionis, observandum 1.º. Judæos aliquos tam errasse errasse, ut putarint, præcepto *Non mœchaberis* solum prohiberi actus externos luxuriæ, non internos. Ille namque est error, quem Christus refutavit Math. 5. cum dixit: *Audistis, quia dictum est antiquis, Non mœchaberis: ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est in corde suo.* Et ratione etiam refutatur, quia omnis actuum externorum malitia formaliter provenit ab internis, uti to. 1. demonstravimus. Meritò ergo Christus docet, posse aliquem in corde suo, & coram Deo, reum esse fornicationis, adulterii, &c. licet nihil

Tom. 11.

tale exterius commisisset. Nec hoc potest invincibiliter ignorari, præsertim à Christianis, qui scire tenentur Decalogum, ita ut mirum sit Sanchezio l. 1. in Decal. c. 16. n. 16. & 17. probari potuisse improbabilem hanc propositionem: *Si rusticus à viro, existimato docto & pio, audivisset, fornicationem & furum externa esse peccata, at licere fornicandi & furandi desiderium, quibusdam Neotericis doctis videtur hanc ignorantiam minimè excusare.... At quamvis hoc probabile sit, probabilius tamen credo, illum actum internum excusari omninò à malitia, ratione illius ignorantia invincibilis.* O Deus! qualis aberratio in homine quem Bibliotheca Scriptorum Societ. ad eò extollit! Ergone Scriptoris illius à suis ad eò magnificati autoritas inducere potest opinionem probabilem, ignorantiamque inculpabilem, contra evidens naturæ lumen, & contra manifestissimam in contrarium Salvatoris declarationem?

Observandum 2.º. diversis modis peccati interno luxuriæ peccato. Primus est, dum homo in corde absolute atque efficaciter resolvit committere opus aliquod luxuriosum, v. g. fornicationem, mollitiem, &c. Et hoc, omnium confessione, peccatum est, ejus speciei ac gravitatis, cujus est opus ipsum externum, efficaciter & absolute volitum. Id enim apertè significant laudata Christi verba.

Secundus modus est, dum homo, seu voluntas ipsius, absolute quidem non resolvit committere opus illud externum, nec in illud absolute consentit, affectus tamen ipsius non minus inordinatus est respectu Dei: eò quòd opus illud non respuat secundum se, ut est offensa Dei; imò illud amet, absoluteque committere vellet, si aliud non obstaret, nisi offensa Dei, sed illud hic & nunc absolute non vult, quia timet infamiam, vel parentum offensam, vel aliquid aliud distinctum ab offensa Dei.

Tertius est, dum ne quidem habetur ejusmodi voluntas conditionata, habetur tamen consensus expressus in delectationem, ortam ex cogitatione rerum obscœnarum, seu ex rebus ipsius obscœnis cogitatis, quarum cogitationes non solum non repelluntur, sed libenter habentur, in menteque retinentur, ut ex iis delectatio percipiatur. Tres illi modi contingere non solent animabus timoratis.

Quartus modus, ipsis aliquando contingens, est dum expressè non admittitur obscœna cogitatio, seu delectatio inde resultans, admittitur tamen interpretativè, seu aliquo modo implicite, quatenus negligitur repulsa illius, quæ negligentia quantò est major, tantò culpabilior. Ad dijudicandum verò (quomòdò ab homine dijudicari potest) an & quæ in eo culpa intervenerit, nonnulla attendenda sunt. 1.º. an obscœnas passus cogitationes, ad eas reflexerit, & quamdiù? Nam si brevissimo tempore, v. g. mediù *Ave Maria*, absque reflexione eas passus sit, rejeceritque statim atque reflexit, signum est non consen-

sus. 2°. si conatus quidem sit rejicere, sed dubitet an non nimis languide, ac per consequens an non interveherit consensus aliquis saltem imperfectus? Videndum tunc an diu in illis manserit post reflexionem? Nam quod diutius, eò magis timendum (ceteris paribus) ne reverà consensus aliquis adfuerit. 3°. dum cogitatio per aliquod tempus duravit, videndum quid fecerit, ut ab ea se liberaret? An scilicet conatus fuerit animum ab illa revocare per libri pii lectionem, per orationem, per piam cogitationem, per colloquium cum aliis, &c. 4°. videndum, an obscenam cogitationem passus, sit homo timoratus, ejusmodi cogitationes horrere solitus, an homo liberior, illicque addictus? Aliter namque de uno judicandum in dubio, quàm de altero, favorabilius utique de priori, quàm de posteriori. 18 5°. quaedam esse cogitationes, secundum se absolute non obscenas, quæ tamen cum obscenis affinitatem habent, affectionesque seu etiam motiones venereas, dum illis non resistitur, facile excitant, & sic in peccatum inducunt. Et ideò cor ab illis custodiendum, ne demon per eas in tentationem inducat. Sic enim tentare solet animas timoratas, quibus non statim immittit cogitationes aperte obscenas (utpote quas statim rejicerent) sed paulatim progrediens, primò incipit ab illis, quæ quia aperte non sunt obscenæ, facilius admittuntur, & admittæ disponunt ad admittendas prorsus obscenas, delectationesque venereas. Et ideò superveniens earum tentatio difficilius superatur, eique facilius succumbitur. Et ista est via magis ordinaria, per quam astutia diabolica castitatem expugnat timoratorum. Ideò etiam principiùs obstandum, sollicitèque cavendum à dictis cogitationibus, tamquam disponentibus ad delectationes & affectiones obscenas. Interficiendus quippe est hostis, dum parvus est. Siquidem beatus qui *renebit & allidet parvulos ad petram.* Unde Hieronymus epist. ad Demetr. *Si in cogitationes tuas coluber ascenderit, omni custodia serva cor tuum. . . . Incentiva vitiorum statim in mente jugules, & parvulos Babylonis allide ad petram (quæ est Christus) in qua serpentis vestigia non reperiuntur.*

19 Hæc observatis probatur assertio nostra (quam cum S. Francisco Salesio Intrad. ad vit. devot. p. 4. c. 61. tradit S. Thomas citatà q. 74. a. 8. & 2. 2. q. 154. a. 4. & q. 15. de verit. a. 4. ubi contrariam paucorum opinionem reprobat velut *adversam Augustino, & vergentem in periculum animarum*) 1°. ex Matth. 5. *Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mæchatus est in corde suo:* verba namque ista SS. Patres non solum intelligunt de vidente ad concupiscendum concubitum illius, sed etiam de vidente ad concupiscendam in mente delectationem de illa visa, sive de vidente ut oblectetur solo aspectu ipsius. Ita enim (cum aliis) Chrysostomus homil. 17. in illum locum.

2°. ex Job 31. *Pepigi fedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.* Quæ verba Glossa interlinearis intelligit de cogitatione delectationeque morosa. Quam esse mortalem, verba declarant sequentia: *quam enim partem haberet in me Deus?*

3°. S. Thomas a. 8. citato idipsum probat ex hisce Augustini verbis l. 12. de Trin. c. 12. *Noc sane, cum solâ cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens esse faciendâ, tenens tamen & volvens libenter, quæ statim ut adtigerunt animum respui debuerunt, negandum est esse peccatum, sed longe minus, quàm si & opere statueretur implendum. . . . Totus quippe homo damnabitur, nisi hæc quæ sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi, solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per Mediatoris gratiam remittantur. Atqui nullus damnatur, nisi pro peccato mortali, uti subsumit S. Thomas.*

Non itaque docuit sanctus Augustinus, 2^a morosam de rebus venereis delectationem solum esse veniale, prout ipsi Martinonus imponit in præfatione sui Antijansenii, & quidam alii, decepti ex eo quod ibidem dicat, quod *de talibus cogitationibus venia pendenda est, peccatusque percipiendus, atque dicendum, dimittite nobis debita nostra, &c.* Istud namque argumentum sibi objicit S. Thomas q. 15. de verit. a. 4. ad 1. responderique, quod *sicut Augustinus dicit in Enchiridion, oratio Dominica, & alia hujusmodi, non solum ad delenda venialia valent, sed & ad remissionem mortalium, quamvis non ita sufficient ad delectationem mortalium, sicut venialium.*

Dum autem l. 2. contra Julian. c. 10. veniales hujusmodi cogitationes dicit, de plenè deliberatis non loquitur, sed de iis quæ ex semiplena deliberatione, semiplenèque consensu furtim irrepunt, prout ostendit Cardinalis Norisius in Vindiciis Augustinianis.

4°. S. Thomas ibidem hac ratione assertionem nostram probat, quod aliquis consentiat in delectationem carnalem, hoc nihil aliud est, quàm quod ipse consentiat in hoc quod effectus ejus sit inclinatus in fornicationem. Nullus enim delectatur, nisi in eo quod est conforme appetitui ejus. Quod autem aliquis ex deliberatione eligat quod affectus ejus conformetur his quæ secundum se sunt peccata mortalia, est peccatum mortale.

In idem recidit discursus, quem facit de 2^a verit. a. 4. citato: *Quandocumque ratio se subijcit peccato mortali per approbationem, tunc est peccatum mortale. . . . Tunc autem ratio se subijcit peccato mortali per approbationem, quando se subijcit huic delectationi perversa. Tunc autem se subijcit huic delectationi perversa, quando in eam consentit.*

In idem quoque recidit sequens argumentum: 16 omnis amor objecti mortaliter mali, est mortale peccatum (sicut enim speciem, sic malitiam, malitiæque gravitatem, cate-

ris paribus, sumit ab objecto, juxta illud Olee: facti sunt abominabiles, sicut ea que dilexerunt. Et istud Augustini: talis dilectio est, quale est quod diligit. Sed quisquis morosè delectatur de objecto mortaliter malo, amat illud: nullus enim delectatur, nisi de eo quod amat. Ergo, &c.

27 5°. delectationes eodem modo bonæ sunt, vel malæ, licitæ, vel illicitæ, quo operationes, seu objecta circa quæ versantur, ut ex Philosopho I. Ethic. & I. Metaphys. probat S. Thomas de verit. a. 4. non semel citato, & ratio est, inquit, quia delectatio alicujus operationis, & ipsa operatio ad idem genus reducuntur, sicut operatio virtutis, & delectatio de eadem, ad eandem virtutem, v. g. operari justa, & delectari de operibus justis, ad eandem virtutem justitiæ. Sed ipse actus fornicationis est in genere peccati mortalis. Ergo & delectatio de fornicatione cogitata. Et ibidem ad 8. delectatio que consequitur cogitationem ex parte actus cogitatus, reducitur ad eandem genus: quia nullus delectatur in aliquo, nisi afficiatur ad illud, & apprehendat illud ut conveniens. Unde qui consentit in delectationem interuentem, approbat exteriorem, & vult saltem eam frui, cogitando de ea.

28 6°. quisquis in materia exteriori voluntariè depingit tabellam inhonestam, delectaturque in aspectu illius, mortaliter peccat. Igitur & quisquis ejusmodi tabellam voluntariè depingit in mente sua, delectaturque in aspectu interiori, sive in representatione ipsius.

29 7°. ad peccatum mortale necessaria non est approbatio efficax, sive consensus efficax in opus. Aliàs qui solo animo approbaret horrendum peccatum alienum, v. g. patricidium, sodomiam, &c. in eoque sibi complaceret, absque voluntate illud exequendi, mortaliter non peccaret, contra Apostolicum istud: digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

30 Istæ sunt rationes, propter quas SS. Patres, Hieronymus, Gregorius, Bernardus, &c. tam vehementer inculcant, cogitationes malas, statim atque animum pulsant, jugulandas, laudatusque Gregorius can. hinc etenim dist. 49. dictarum cogitationum voluptate animam pascentes arceat ab altari. Quia (inquit) avertere aliena peccata non valet, is quem aabuc propria devastant.

CAPUT IV.

Satisfit objectionibus, earumque occasione variis difficultatibus.

31 Obijcies 1°. Jacobi I. dicitur: Peccatum, cum consummatum fuerit, generat mortem. Sed peccatum morosæ delectationis non est consummatum. Ergo non generat mortem.

Nego consequentiam. Neque enim Jacobus ibi dicit, peccatum, cum consummatum non fuerit, non generat mortem, sed tria distinguit, conceptionem, partum & consum-

Tom. II.

mationem peccati. Concupiscentia verò tunc concipit peccatum, cum tendit in objectum mortaliter pravum cum semipieno consensu. Parit autem, dum plenus consensus accedit. Consummat, dum in opus externum prorumpit. Apostolus itaque non negat in secundo gradu mortale peccatum, sed in tertio specialem agnoscit modum generandi mortem, seu æternam damnationem, quatenus peccator, dum usque adeò Dei timorem abiecit, ut peccatum non solum mente pepererit, sed & opere perpetraverit, in illud facillè relabitur; ex repetitione perpetratione facillè labitur in consuetudinem; ex consuetudine in quamdam peccati necessitatem, & ab ea in æternam tandem damnationem. Quod non tam facillè accidit, dum peccatum, licet cogitatione admissum, opere non est perpetratum, sed aliquo Dei timore ab ista perpetratione prohibetur. Facillius namque sanatur, quam quod exteriori opere est consummatum.

Obijcies 2°. potest quispiam morosè delectari de objecto secundum se malo, sed à malitia per mentem præciso, v. g. de copula cum femina, repræsentata tanquam uxore sua, vel sub conditione quod uxor sua esset. Atqui mortale non est morosè delectari de objecto à malitia præciso; sicut mortale non est objectum à malitia præcisum desiderare, dicendo v. g. vellem habere copulam cum illa, si foret uxor mea, vel si esset licitum.

Respondeo representationes illas esse de numero earum, quas n. II. diximus affinitatem magnam cum obicænis habere, affectionisque, seu etiam motiones venereas facillè excitare, atque in peccatum inducere. Et ideo tamen ejusmodi præcisiones absolute fieri possent physicè loquendo, moraliter vix esse possibiles in praxi propter naturam corruptionem, sympathiamque magnam inter cogitationem, imaginationem, & partem sensitivam, quarum licet prima sit præcisiva, secunda & tertia talis non est. Quo fit ut peccati mortalis periculo magno se exponat, qui ejusmodi representationes voluntariè admittit, eaque ratione mortaliter peccet, uti magno damno suo innumeri experti sunt, quorum castitatem per similes representationes diabolus expugnavit, ut supra dixi. Ab illis proinde velut à facie colubri fugiendum: quia per eas coluber infernalis se insinuare solet, animalque alioqui timoratas seducere, ipsisque illudere.

Reverà namque præcisiones illæ in praxi sunt illusoriae, quia dum representationes illæ à parte intellectiva transeunt ad imaginativam, imaginativa copulam illam repræsentat ut præsentem, de eaque ut præsentem delectationem, venereamque motionem (profectò non præcisivam) excitat in parte sensitiva, vel saltem excitare nata est. Igitur duplici ex capite peccatum incurritur mortale, tum quia copula illa sine malitia esse non potest præsens; cum femina repræsentata de præsentem non sit uxor:

rum quia commotionem spirituum generationi fervientium nata est excitare, quam profectò voluntariè excitare, seu voluntariam illius causam dare peccatum est mortale.

34 Accedit, quòd nisi præcisiones illæ forent illusoriae, conlectarium foret quòd vir religiosus non peccaret graviter contra rationem sui statûs, admittendo de præfenti delectationem morosam de copula, quam femina haberet cum ipso, præcindendo per mentem à ratione specifica sui statûs, sive repræsentando se in statu præcísivo à vinculo voti. Quod cum dici nequeat, necessariò dicendum, quòd sicut præcísio à malitia, petita ex ratione specifica statûs, in similibus delectationibus illusoria est, nec à malitia illa excusat; sic & præcísio à malitia, petita ex ratione specifica objecti, illusoria est, &c.

35 Si dicas cum Atriaga, rationem nostram petitam ex motione partis sensitivæ, spirituumque generationi fervientium, videri inefficacem, nec eâ probari illicitum esse conjugatis delectari de copula cum aliena, præcindendo à circumstantia alienitatis: cum liceat ipsis commovere carnem, & spiritus generationi fervientes, saltem in præfentia compartis.

Respondeo eâ ratione probari delectationem de copula cum aliena, præcindendo, &c. illicitam esse, ipsis etiam conjugatis: utpote quibus licitum quidem est commovere carnem ex cogitatione seu delectatione circa propriam conjugem, non circa alienam. Quia in ordine ad alienam nihil speciale habent conjuges præ aliis.

36 Objicies 3°. saltem mortalis non videtur delectatio de opere, secundum se quidem mortaliter malo, sed quod absque culpa contingit, v. g. de pollutione secuta naturaliter in somno, de copula per vim absque ullo consensu suo habita cum juvene pulcherrimo, de fornicatione per ignorantiam inculpam commissa cum ea, quæ invincibiliter credebat uxor sua.

Non defuerunt, quibus visum est id non esse mortale, imò nec mortale esse desiderium inefficax ejusmodi effectuum, non secundum se & propter se, sed propter bonum aliquod inde proveniens. Licitum namque esse vigilantibus, ob corporis sanitatem, vel libidinis & tentationis mitigationem, simplici affectu, sine ulla procuratione, aut procurandi voluntate, desiderare ut pollutio naturaliter eveniat, præsertim in somno, docent Toletus, Vasquez, Sanchez, Lessius, Layman, Filiutius, Fagundez apud Bossium de conf. scrupul. p. 3. tit. 1. n. 2251.

37 Sed id merito improbant Adrianus, Sotus, Medina, Corduba, Azorius, Sylvius, & alii communiter. 1°. quia sicut opus ipsum, sic delectatio de opere, tunc solum à mortali excusatur, quando delectationem excusat ignorantia, somnus, &c. sicut excusavit opus. Est enim regula, quòd dum actio aliqua ob ignorantiam, seu aliam quamvis causam, à culpa excusatur, consensus in actio-

nem illam, seu delectatio de ea non excusatur, nisi causa excusans, quæ adfuit actioni, adfit etiam consensui vel delectationi. Alias sine mortali amare quis posset homicidium, imò & parricidium in somno vel amentia inculpate commissum, ob effectum aliquem bonum, qui sibi inde contingit. At oppositum Ecclesia declaravit, dum sequentes propositiones per Innocentium XI. damnavit: 13^{am}. *Si cum debita moderatione facias, potes, absque peccato mortali, de vita alicujus tristaré, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia persone, sed ob aliquod emolumentum.* 14^{am}. *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis: quia nimirum ei obvenerit pinguis hereditas.* 15^{am}. *Licitum est filio gaudere de parricidio à se in ebrietate perpetrato, propter ingemes divitias inde ex hereditate consecutas.*

Objicies 4°. delectatio de cogitatione operis pravi non est peccatum mortale: ergo nec delectatio de ipso met pravo opere cogitato. Nego consequentiam: quia, ut S. Thomas ait 1. 2. q. 74. n. 8. *cogitatio ipsa secundum se non est peccatum mortale* (sicut est pravam opus cogitatum) imò quandoque est veniale tantum, puta cum aliquis mulierem cogitat de ea (fornicatione) quandoque autem sine peccato omnino, puta cum aliquis utiliter de ea cogitat, sicut cum vult de ea prædicare vel dispensare. Et idè consequens affectio & delectatio, que sic est de cogitatione fornicationis, non est de genere peccati mortalis, sed quandoque est peccatum veniale, quandoque nullum. Sic etiam delectari de modo artificioso furri ab ingenioso fure commisso, non semper est mortale.

Discernere verò, an delectatio fuerit de re ipsa mala, an solum de ipsius cognitione, vel modo artificioso, plerumque est difficile; eò quòd frequenter hic mentiatur iniquitas sibi. Dignosci tamen probabiliter potest ex occasione, unde orta est delectatio. Nam si ex honesta occasione vir timoratus de pravo cogitet objecto, v. g. occasione studii, vel auditorum confessionum, delectatio in dubio potius præsumitur de cognitione, quam de objecto cogitato. At si ex occasione prava, v. g. ex aspectu, vel colloquio turpi, vel etiam ex otiositate, locutione inutili, lectione vana, aspectu immortificato objecti allicientis, timendum est ne delectatio (saltem in minus timoratis) sit de objecto, prout observat Castro-Palao puncto 10. §. 1. n. 5.

Dumque delectatio de artificio fuit, attendi debet, an simile artificio in rebus piis æquè te delectet, atque in rebus obscenis & pravis. Si enim artificio rerum honestarum, licet elegantiorum, & æquè vel magis artificiosarum, te non delectet, indicium est non parvum, de solo te artificio non delectari, sed de re ipsa obscena & prava.

Hinc plurimi convincuntur delectari de re-

bus turpibus, sub prætextu artificiosi carminis; qui tamen elegantiora & artificiosiora de rebus piis carmina audire fastidium, vel minori audiunt, leguntve aviditate. Sicut & illi qui libentius ac frequentius de inhonestis loquuntur corporis partibus, quàm de honestis.

42 Contingit etiam plurimos à principio solum delectari de cogitatione, sed ex ea paulatim transire in delectationem de re ipsa, maxime in materia venerea, si nec ratio bene vigilet, nec cor bene custodiatur.

CAPUT V.

Delectatio morosa viduarum ac viduarum de copula in matrimonio habita, imaginata ut presente, sicut & conjugandorum de habenda, peccatum est mortale, tam ratione objecti, quàm ratione effectus quem ejusmodi delectationes per se nata sunt causare.

43 **R**atione objecti quidem, sive actus representati, utpote qui ipsis modò non est licitus, sed prorsus illicitus. Cùm igitur delectatio talis sit, quale objectum de quo est delectatio, & objectum sit ipsis de præsentem mortaliter illicitum, delectatio de illo ut præsentem pariter est ipsis mortaliter illicita.

44 Ratione effectus verò: quia ejusmodi delectatio per se nata est causare commotionem partis sensitivæ, spirituumque generationi servientium. Dum enim talis objecti, ut præsentis, delectatione animus pascitur, pars sensitiva, sicut & imaginativa ut plurimum inde commovetur, & ad feminis decisionem excitatur. Ejusmodi verò commotiones de præsentem excitare cùm sit ipsis graviter illicitum; ita & voluntariè admittere causam per se natam eas excitare.

Et idè assertionem nostram tradunt DD. communiter contra Emmanuelem Sa, Salas, &c.

45 Sunt quidem aliqui, qui cum Sylvio q. 74. a. 4. quæsto 2. & Card. de Lugo de pœnit. disp. 10. sect. 6. §. 4. n. 156. delectationem sensibilem partis sensitivæ, à delectatione seu gaudio spirituali voluntatis distinguentes, existimant ipsis non esse mortaliter illicitum simplici volitivoque voluntatis affectu gaudere quòd actum illum experti, vel experturi sint, absque eo quòd illum representent ut præsentem. Sed cùm hoc periculosum sit, in praxi non est de facili admittendum, mortaleque esse asserunt Palao, Dicastillo, & alii.

CAPUT VI.

Ipsis etiam conjugatis mortale est, veneream in carne sua delectationem in absentia comparis, morose de copula cum comparte cogitationibus, voluntariè excitare.

46 **T**amet si enim mortaliter peccare non videantur ratione objecti, dum sibi representant conjugalem actum ut præsentem: utpote quem præsens status facit ipsis per se licitum: Joannes Nider, Sylvester, Navarrus, aliique graviores non sine ratione censent ipsos mortaliter peccare ratione effectus, seu venereæ illius delectationis in carne sua volun-

tariè excitatæ: utpote quæ provenit ex commotione spirituum generationi servientium, quæ est inchoata quædam feminis decisio, quæ eùm in absentia comparis non sit inchoatio actus conjugalis; superest ut sit inchoatio quædam pollutionis, quæ ipsis licita non est.

Accedit quòd velle in carne sua veneream excitare delectationem, absente comparte, videatur esse mortale ratione objecti, sive ratione istius venereæ delectationis: utpote quam conjugium non permittit, nisi conjugaliter excitatam: conjugaliter verò non excitatur, nisi dum captatur ex actu conjugali hinc & nunc exercito, vel in ordine ad illum exercendum, quorum neutrum sit, absente comparte.

Et hinc est quòd v. g. tactus impudici priorum pudendorum, etiam ob solam delectationem carnalem, inde naturaliter surgentem, in absentia comparis sint ipsis graviter illiciti, ut meritò docent Montefinus, Vasquez, & Doctores communius, etiam indulgentiores, ut Diana, Joannes Sancius, Gobat, &c. contra Sanchez, Perez, & Castro-Palaum. Neque enim conjugium permittit ipsis secum captare veneream delectationem, sed cum conjugate. Illi proinde tactus non sunt conjugales, sed non conjugales, & nimis infames. Neque deserviunt fini vel usui matrimonii (quorum alterutri deservire debent, ut excusentur à mortali.) Non fini: quia non deserviunt generationi. Non etiam usui: utpote ad quem non referuntur ex fine operantis, qui est sola carnalis voluptas ejusmodi tactus. Neque ex fine operis: cùm tactus illi ex fine operis, sive ex seipsis, indifferenter ordinabiles sint ad actum conjugalem, vel non conjugalem; sicut & ad decisionem effusionemque feminis naturalem, vel contranaturalem, sive ad pollutionem, cujus periculo nimis magno se conjuges exponunt, dum seipfos, absente comparte, tam turpiter tangunt, cum intentione venereæ delectationis.

Denique tactus illi, in absentia comparis, ex se non magis, imò minus sunt conjugales (id est ex se tendentes ad opus conjugale) non magis proinde, imò minus à mortali excusabiles, quàm plerique alii tactus infames, quos conjugati, nimia libidine furentes, inter sese aliquando exercent, v. g. alter alterius pudenda osculando, ea in os, vel inter compressa uxoris ubera immittendo, vel in præpostero vase ipsius perficando, &c. (ignoscant castæ aures, infamias istas non sine ingenti pudore commemoranti.) Atqui ejusmodi turpitudines ne quidem à mortali excusantur, dum exercentur animo consummandi, non ibi, sed in vase naturali: cùm nimiam contineant indecentiam, quam satis indicat maximus conjugatorum pudor in iis confitendis. Unde Sanchez, postquam l. 9. de matrim. in 1. edit. propudiosas turpitudines illas à mortali excusasset; in edicione Antuerpiensi anni 1614. id meritò retractavit. Neque verò conjugatis usque adeò laxandæ sunt habenæ turpitudinis,

ut laxiores nonnulli faciunt apud Guimenium tr. de matrim. proposit. 4. & 6. Neque sanctitas christiani conjugii, nuptialisque benedictio tam immanem Christianorum libidinem excusat à grandi peccato; hoc enim sine horrore vix aut ne vix quidem cogitari potest, cum Apóstolus dicat, quòd eos vocavit Deus non in immunditiam, sed in sanctificationem, ut sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderii, sicut Gentes, quæ ignorant Deum. 1. Thessalon. 4.

CAPUT VII.

Morosa delectatio est peccatum ejusdem speciei, cujus est actus illicitus, de quo habetur delectatio.

- 50 **E**st communissima sententia Doctorum, Epóst. S. Thomam proximè referendum, & S. Antonium p. 2. tit. 5. c. 1. §. 6. contra Valquez, Azorium, Reginaldum, & Castro-Palaum. Dicit ergo assertio, quòd morosa delectatio de copula soluti cum soluta pertineat ad speciem fornicationis, de copula cum conjugata ad speciem adulterii, de copula cum Moniali ad speciem sacrilegii; ideòque explicandum sit in confessione delectationis objectum.
- 51 **P**robatur 1.º. autoritate S. Thomæ q. 15. de verit. a. 4. ad 8. dicentis quòd delectatio alicujus operationis, & ipsamet operatio, ad idem genus pertinent, sicut & operatio virtutis, & delectatio de eadem, ad eandem virtutem pertinent. *Fusti enim est, & operari, & delectari de justis operibus.* Et infra: *Delectatio, qua consequitur cogitationem ex parte rei cogitata, in idem genus coincidit cum delectatione exterioris actus...* Unde constat, quòd talis delectatio, secundum genus suum, inordinata est, inordinatione quæ est inordinata delectatio exterior. Et a. 6. *Delectatio alicujus operationis, & ipsa operatio, ad idem genus peccati reducuntur.* Et in 4. dist. 31. q. 2. a. 3. *Secundum Philosophum in 10. Ethic. idem judicium est de delectatione & opere.*
- 52 **2.º.** ratione ejusdem S. Doctoris ad 8. supra, quia nullus delectatur in aliquo, nisi afficiatur ad illud: nullus proinde delectatur de fornicatione, sine affectu ad fornicationem; affectus verò ad fornicationem contrahit malitiam illius; eò quòd affectus ad objectum, sicut & amor illius, speciem contrahat ab objecto, juxta illud Osee 9. *Facti sunt abominabiles, sicut ea qua dilexerunt. Et talis est unusquisque, quale est quod diligit.*
- 53 **Nec hoc verum est de solo affectu & amore efficaci.** Quare enim affectus efficaces ab objectis specificantur? Nonne quia essentialiter in ea tendunt? Atqui etiam inefficaces essentialiter in ea tendunt.
- 54 **Nec magis verum est, quod aliqui dicunt, affectus inefficaces specificari à solis objectis formalibus, seu motivis.** Tam enim inefficaces, quàm efficaces, specificantur ab objectis, etiam materialibus, secundum omnem

specificam rationem, quæ illis cognoscitur in esse. Quemadmodum enim affectus inefficaces malitiam mortalem sumunt ab objecto mortaliter malo, cognito ut tali, etiam si non ferantur in objectum mortaliter malum formaliter ut tale; ita speciem mortalis malitiae sumunt ab objecto mortaliter malo malitiæ talis speciei, cognito ut tali, etiam si non ferantur in objectum malum malitiæ talis speciei, formaliter ut tale.

Et hinc 3.º. probatur assertio, quia delectatio morosa malitiam mortalem contrahit ab objecto mortaliter malo, cognito ut tali, tamen si sub ea ratione non excitet delectationem: similiter ergo contrahit malitiam talis speciei, ab objecto cognito in ratione mali malitiæ talis speciei, tamen si sub ea specifica ratione non excitet delectationem. Antecedens nullus negare potest: aliàs delectatio morosa, imò & desiderium efficax ratio vel nunquam foret mortalis: cum malitia mortalis objecti, formaliter ut talis, ratio vel nunquam excitet delectationem. *Nemo enim intendens in malum operatur.* Eo tamen non obstante, homo qui peccat, licet per se non velit deformitatem peccati; tamen deformitas peccati aliquo modo cadit sub voluntate peccantis (indirectè scilicet, & interpretativè) dum scilicet magis eligit deformitatem peccati incurere, quàm ab actu cessare. S. Thomas q. 3. de malo a. 2. Consequentiarum bonitatem demonstrat paritas omnimoda. Quemadmodum enim qui efficaciter desiderat fornicationem cum femina, sciens esse consanguineam, Deo sacram, &c.; sic quæ morosè delectatur de cogitata fornicatione cum femina, sciens esse consanguineam, Deo sacram, &c. licet per se & directè non velit deformitatem incestus, sacrilegii, &c. vult tamen indirectè & interpretativè, dum magis eligit delectari de cogitata fornicatione cum consanguinea, Deo sacra, &c. cognita ut tali, quam ab ea delectatione cessare.

4.º. aliàs delectationes omnes morosæ, in materia venerea, forent ejusdem speciei, non obstante quacumque diversitate objecti, sive utique delectatio foret de copula adulterina, incestuosa, sacrilega, &c. sive de bestiali, sodomitica, &c. saltem quando delectationis motivum non forent objecta illa formaliter ut talia, sed quæ carnalem delectationem excitantia præcisè. At contrarium sequitur ex doctrina Sanctorum, secundum quam sicut aspectus voluntarius spectaculorum inhonestorum contrahit malitiam specificam objecti repræsentati; ita & cogitatio morosa, quæ est aspectus quidam internus. Id autem quod proximè dixi de aspectu spectaculorum, &c. hæc elegantibus verbis Salvianus exprimit l. 6. de provid. *Speaculorum impuritates nunquam faciunt & agentium, & aspicientium crimen, dum spectantes hæc comprobant, & libenter vident, omnes ea visu ac assensu agunt, ut verè in eos Apostolicum illud cadat: "quia digni sunt morte, ac non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt"*

Amor refrænans carnis opus, & concupiscentiam. clxxxij

tiunt facientibus. Itaque in illis imaginibus fornicationum omnis omnino plebs animi fornicatur. Si in externis imaginibus fornicationum libenter visis animoque versatis, plebs animo fornicatur: ergo & in imaginibus externis adulteriorum, incestuum, &c. libenter visis, &c. animo adulterat, incestuat, &c. Unde Christus Matth. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam moechatus est in corde suo.* Ex quibus verbis Chrysostomus homil. 3. de David & Säuile infert adulterii reos esse plebique spectaculorum spectatores; nec id solum intelligit de aspicientibus ad concupiscendum cum concupiscentia efficaci; verum & inefficaci; uti vidimus n. 53. Vide etiam infra num. 62.

57 Ex his conlectarium est, morosam delectationem specificam sortiri malitiam, in confessione aperiendam, pro specifica diversitate tam personæ representatæ, quam personæ representantis: quia præmissa ostendunt delectationem morosam ejusdem speciei esse cum opere externo, de quo capitur delectatio, idque perspicue tradit S. Thomas supra. Opus verò externum, v. g. fornicatio, specificam diversitatem sortitur pro specifica diversitate tam personæ quæ fornicatur, quam personæ cum qua fornicatur. Enimvero cui, ratione voti v. g. prohibitum est fornicari, prohibitum est de fornicatione delectari. Et sic de aliis.

58 Conjugatus utique, vel conjugata, morose delectatus vel delectata de copula cum persona soluta, tenetur matrimonii sui circumstantiam in confessione aperire: quia peccavit contra fidem & vinculum matrimonii; sicut contra voti sui vinculum peccat Religiosus per ejusmodi delectationem. Siquidem matrimonii, sicut & voti vinculum, non sola ligat corpora, sed & maxime affectus. Per consequens non solum impedit ne conjugatus cum non sua jungatur corpore, sed & ne jungatur venereo affectu, sive efficaci, sive inefficaci, per ejusmodi delectationem; quantumcumque quis mente præscindat circumstantiam status sui: cum se obligaverit ad abstinendum ab ejusmodi delectationibus, ut rectè Turtianus select. p. 2. disput. 16. dub. 1. oppositam opinionem Hurtadi, Eusebii, Herera, &c. merito censens esse improbabilem.

59 Et hinc ulterius dicendum, delectationem morosam de opere venereo contrahere malitiam cognitam circumstantiarum objecti, etiam si affectus voluntatis à circumstantiis illis præscindat; sicut contrahit malitiam mortalem cognitam operis venerei, licet affectus voluntatis ab ea præscindat. Reverà namque ejusmodi præcisiones illusoriae sunt, ut supra dixi. Nec affectus magis præscindere potest malitiam specificam cognitam, proveniente ex circumstantia personæ representatæ, quam proveniente ex circumstantia personæ representantis, quam Bonæ-Spei (hoc in puncto nobis contrarius disp. 8. de peccatis n.

82.) fatetur reverà præscindi non posse, dum cognoscitur inesse. Cur igitur potius dicit præscindi posse circumstantiam personæ representatæ?

Quia (inquit) habet se antecedenter ad affectum. At similiter circumstantia personæ representatæ habet se antecedenter ad affectum; quemadmodum enim objectum, & quacumque circumstantia se tenens ex parte objecti, habet se antecedenter ad notitiam (juxta illud, *ex objecto & potentia paritur notitia*) ita se habet antecedenter ad affectum. Nec ad hoc magis necesse est quòd habeat se excitativè ad affectum, quam id necesse sit in circumstantia personæ representantis.

Atque hinc amplius ostenditur, præcisiones ejusmodi reverà esse illusorias. Alias enim sequeretur 1. delectationes omnes morosas de objecto quocumque venereo ejusdem esse speciei. 2. non esse mortaliter illicitum, in materia venerea, morose delectari de objecto mortaliter malo, cognito ut tali, dum affectus non tenderet in illud quæ tale. 3. conjugatum & religiosum non peccare contra rationem specificam sui status, admittendo delectationem morosam circa non suam, cum affectiva præcisione à ratione illa specifica, quamlibet hic & nunc cognita. Hoc autem certissime dici non potest. Quemadmodum enim religiosus per votum suum se totum & quoad corpus, & quoad affectum tradidit Deo, & maritus per matrimonium uxori; sic uterque se totum subtrahit cæteris. Religio ergo voti tam impedit ne non religiosus morose delectetur circa religiosum, sub ejusmodi præcisione; quam ne religiosus sub simili præcisione morose delectetur circa personam non religiosam.

CAPUT VIII.

Aspectus impudici & libidinosi haud dubie sunt peccata mortalia.

62 **P**ROBATUR ex Matth. 5. *Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam moechatus est corde suo.* Quæ verba explicans Chrysostomus Homil. 17. in Matth. Christus (inquit) non alium solummodo, sed impudicum quoque coerces affectum, ut discas ubi consistat illud quòd supra Scribarum & Phariseorum nostra præcipitur abundare justitia. Propter quod ait: " Qui viderit mulierem, &c. " Hoc est dicere: qui dat operam in venusta corpora curiosus inveni, & decoras ancipari facies, talique animam spectaculo pascere, & obscenos pulchris etiam vultibus oculos affigere. Non enim idcirco Dominus advenisse contentus est, ut solummodo corpus a malis actibus, sed ut prius animam quoque ab hujusmodi cogitationibus averteret. . . . Propterea non dixit, qui concupivit ad adulterandum, sed qui viderit ad concupiscendum. . . . id est, qui concupiscentiam videndi curiositate sibi ipsi collegerit, quique, nullo omnino cogente, quiescenti animæ feram subitò immiserit. . . . Quod certe etiam veteri le-

ge prohibetur Prov. 6. Noli (inquit) addicere pulchritudinem alienam. Cohibuit aspectum, ne hujusmodi licentiâ fidens, etiam in peccatum quandoque corrueris. Quid autem (inquit) si video, & concupisco, scia tamen nihil turpe ago? Et sic quidem jam in adulterorum parte numeraris. Pronuntiavit enim Lator legis, nec amplius aliquid oportet scrupulosius inquirere. . . . Dixit: „ Qui viderit mulierem ad concupiscendam „ eam, qui scilicet ad hoc aspicit, ut oblectet aspectum.

63 Propterea etiam Eccli. 9. scriptum est: Virginem non conspicias, ne forte scandalizeris in decore ipsius. . . . Propter speciem mulieris multi perierunt. David post meridiem deambulans in solario domus regiae, vidit Bersabee se lavantem. Vidit & concupivit, & adulterium ac deinde homicidium perpetravit. Senes, ut dicitur Daniel. 13. videbant Susannam quotidie ingredientem & deambulantem in pomario viri sui, & exarserunt in concupiscentiam ipsius. Quod ne sibi contingeret: Pepigi (inquit sanctus vir Job 3.) *facias cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hereditatem Omnipotens de excelsis?* Ad quae verba S. Gregorius lib. 21. Moral. c. 31. *Quisquis per has corporis fenestras incaute exterius respicit, plerumque in delectationem peccati, etiam nolens cadit, atque obligatus desideris, incipit velle quod nolit.* Ut ergo sanctus vir cogitationes cordis castè servare potuisset, factus cum oculis pepigi, ne prius incaute aspiceret, quod postmodum invidius amaret. Valde namque est grave quod caro deorsum trahit, & semel species forma, cordi per oculos illigata, vix magni luctaminis manu solvitur. Ne ergo quadam lubrica in cogitatione versemus, providendum nobis est: quia intueri non deoet, quod non licet concupisci.

64 Nec ideo aspectus illos judicare debemus nobis non periculosos, quòd nihil mali in nobis produxerint, cum aspeximus: cum subinde contingat, ut etiam post annos nocumentum inferant. Cujus exemplum terribile idem Gregorius Magnus l. 2. Dialog. c. 2. refert in sancto Benedicto, qui post pueritiam sanctè transactam, tam violentam in eremo passus est tentationem, ut etiam penè relinquere eremum voluptate victus deliberaret. Occasionem verò tentationis ibidem exprimit: *quamdam namque aliquando feminam viderat, quam malignus spiritus ante ejus mentis oculos reduxit.*

65 Non ideo tamen illicitum est personam alterius sexus intueri, nec secularis unusquisque tenetur demissis oculis incedere per plateas, alteriusvè sexus alloqui personas. Imò tanta præcautio posset aliquando plus obesse, quam prodesse. Timor enim excessivus cogitare facit de objecto timoris, facilèque tentationes caulantur, ad quas evitandas omitteritur aspectus. Non est ergo per se illicitum personas alterius sexus intueri, sed ex

complacencia vel curiositate intueri, vel etiam oculos figere in earum aspectu. Propter quod Augustinus epist. 211. aliàs 109. dicit: *Oculi vestri, etsi jacentur in aliquem, figurant in neminem.* Videri potest S. Antoninus p. 2. tit. 5. §. 7. ubi sapienter monet peccati per aspectum, vel ex quadam curiositate, ut sciat quis factionem, seu formam ejus, vel ornametum earum, quadam sensuali complacencia de pulchritudine ejus: sicut mulieres de Aegypto ascendebant per muros, ut viderent transeuntem Joseph pulcherrimum, quod sine peccato veniali non est: vel ut libidinosè inardescat in concupiscentiam ejus, & hoc est aspiceri ad concupiscendam, quod est mortale. Et quòd dictum est de viro erga mulierem, idem per totum de muliere aspiciente virum. Ex hoc ostenditur, quam graviter, & quam innumerabiliter peccant, qui diebus festis, vel aliis, discurrunt per Ecclesias, vel vias, ad procanaum (vel aspiciendum) mulieres, vel sicut capiti in aliqua sequuntur eam. Ad quid enim, nisi ad concupiscendum libidinosè? qui tot peccata mortalia perpetrant, quot diversas concupiscentes aspiciunt, vel quot vicibus unam & eandem sequentes, diversis temporibus aspiciunt ad concupiscendum. Ipsa etiam mulieres, perpendentes se adamari & prociari, quotiescumque stansiosè offerunt se aspectibus amatorum, ut illis placeant, toties peccant mortaliter, etiamsi nihil turpe agere vellent cum illis. Et ratio est, quia sunt causa efficacè ruinae illorum, & quò occasionem damni dat, damnum quoque deorsum se videtur, ut habetur in canone.

Atque ex dictis lethale quoque peccatum 66 est, seipsum, vel alium, cujuscumque sexus, in partibus verecundioribus corporis, abique legitima causa, studiosè aspiceri: quia ejusmodi aspectus natus est factas libidinis imagines in animum ingerere, obscenosque motus in corpore excitare. Coitum etiam brutorum animalium studiosè intueri, & considerare, periculosum est, & plerumque mortale peccatum. Ob eandem rationem mortale quoque est effingere, pingere, palam exponere, apud se retinere, libidinosè intueri imagines, aliquam turpitudinis speciem præ se ferentes, v. g. nudas feminas representantes. Quia ad turpes imagines in adolescentum animis efformandas plurimum valent. Siquidem *damon nuda figura affidet*, inquit Chrysostomus in Psa. 113. Graviter proinde peccant qui ejusmodi figuras vel imagines aspectui adventantium vel domesticorum exponunt. Si enim aspectus vel unius picturæ talis adeò periculosus sit, quot peccatorum periculo adventantes & domesticos exponunt, qui eas publicè exponunt oculis ipsorum? Imò & seiplos periculo turpium cogitationum exponunt, qui eas non exponunt quidem in loco ad quem accessum habent exteri, nec ubi passim intrant domestici, sed ubi dormiunt ipsi. Et istud providere videntur saluti alienæ, obli-viscuntur suæ.

67 Propterea rerum turpium obscenarumque imagines effingi, sacri vetant Canones, *de-lerique, vel ad honestatem reconcinari jubet Concilium Mediolanense V. p. 1. tit. de his qua ad sacramentalia, &c.* Statutaque Syno-dalia Ecclesie Bisuntinæ, sicut & Statuta Car-dinalis Grimaldi, Aquesis Archiepiscopi, & Rituale Bituricense anni 1666. eos absolvi vetant, qui ejusmodi imagines apud se reti-nent, nec delere, vel ad honestam formam reconcinare volunt; sicut & eos qui tales imagines effingunt, aut vendunt.

CAPUT IX.

Verba impudica, seu turpia proferre, obscenas cantilenas canere, vel libenter audire, utplurimum est peccatum mortale contra sextum præceptum, vel propter affectum minus castum, vel propter periculum turpium cogitationum, vel propter scandalum.

68 Propter affectum quidem minus castum. Quia ex abundantia cordis os loquitur; ex turpiloquio proinde libenter prolato, proferens arguitur de affectu minus casto. Quia, ut Hesselius ait in explicatione hujus præcepti, manifestum est verba venerea, causâ recreationis prolata, significare quod homo turpibus delectatur, & ad hoc proferri, ut alii similiter oblectentur. Confer ea quæ S. Clemens Alexandrinus dicit infra num. 71.

69 Nec à Confessariis recipienda est excusatio satis frequens eorum, qui verba ejusmodi proferre se dicunt absque ulla cogitatione mala. Cum ut minus id cogitent quod dicunt; aliquid ergo malum seu turpe cogitant. Deinde verba infamia non assumerent pro materia recreationis & risus, si à rebus infamibus, per ea significatis, abhorrent, uti abhorrent debent. Denique signum satis evidens est, quod fordibus illis delectentur, eo ipso quo de ipsis libenter loquuntur, & in colloquio de illis jucundantur, etiam nullam habeant voluntatem aliquid ejusmodi faciendi. Neque enim voluntas ista requiritur, ut anima coram Deo rea sit gravis peccati, ut constat ex dictis de gravitate peccati delectationis morosa.

70 Præterea turpiloquium illud utplurimum grave peccatum est propter periculum turpium cogitationum, quas verba turpia excitare nata sunt tam in animo proferentis, quam libenter audientis. Et hinc utplurimum etiam grave peccatum est propter scandalum: scriptum est enim: *Corrumpunt mores bonos colloquia prava.* I. Cor. 15. Et declaratur hæc ratio, quia verba turpia proximo sunt utplurimum occasio turpium cogitationum. Vel enim audientes, omnes impudici sunt, vel aliqui ex ipsis pudici? Si omnes impudici, turpiloquium erit ipsis causa multorum peccatorum: quia ex eo facillimè ipsi deveniunt in cogitationes & delectationes venereas, occasioneque accipiunt turpiloquium continuandi. Si aliqui ex audientibus sint pudici, ex auditu turpiloquio magis ferietur imaginatio ipsorum, quam impu-

Tom. II.

dicorum, ita ut non solum tunc, sed & diu post diabolus non raro illius occasione vexet illos per turpes cogitationes, per quas aliqui ex ipsis forsitan amissuri sunt gratiam Dei. Constat enim, non paucas animas timoratas pluribus annis diu valde tentatas vexatasque fuisse per ejusmodi cogitationes, occasione auditorum verborum turpium excitatas, seu etiam occasione verborum æquivocorum, quæ frequenter magis periculosa sunt, quam aperte turpia: quod enim facilius recipiuntur, eò periculosiora sunt. Facilius verò ab animabus nondum omninò corruptis audiuntur verba turpia, dum teguntur velo aliquo, ipsorum infamiam tegente; dumque ejusmodi verba placent, ob eam quam non raro continent subtilitatem, curiositatem provocant ad considerandam ipsorum significationem.

Videri potest S. Clemens Alexandrinus l. 71
2. Pædagogi c. 4. ubi dicit de causis ve-
hementer invehitur in turpiloquium. Et c. 5.
graviter monet, quod dum aliquis turpia pro-
fert, oportet quoque ipsum subrisum doceri &
castigari; & si ob turpes res excitatus fuerit,
erubescere potius videri, quam subridere: ne
videamur per consensum collatari. Capite ve-
rò 6. à turpiloquio (inquit) & nos omninò
abstinere oportet, & eis qui illo utuntur os ob-
struere, & aspectu severiore, & vultus aver-
sione, & subsannatione, & sæpe etiam asperiori
oratione. Quæ enim (inquit Christus Matth. 15.)
ex ore exeunt, conquinant hominem. Profanum,
inimicentem, & petulantem eum offen-
dunt (nota pro confirmatione ejus quod dixi
num. 68.) non modestum, honestum & tempe-
rantem.

CAPUT X.

*Chorearum & saltationum frequentatio adeò pe-
riculosa est, ut sine peccato raro vel nunquam
fiat.*

72 Ita S. Carolus Borromæus in tract. adversus
choreas, & S. Franciscus Salesius Introd.
ad vit. devot. c. 33. post SS. Patres Chryso-
stomum homil. 49. in Matth. Ephrem Syrum
homil. cujus titulus est, *Christianos à ludicris
rebus abstinere oportere.* Ambrosium l. 3. de
virginib. c. 5. &c. Ne autem in æquivoco hæ-
reamus, de choreis loquimur, prout vulgò
fiunt, in quibus puellæ cum juvenibus, prælu-
dente instrumento, per intervalla saltant,
colloquiisque, osculis, amplexibus, &c. se ob-
lectant. Earum frequentationem dicimus esse
periculosam, quod multorum peccatorum oc-
casiones satis propinquas & incentiva exhibeat,
quod ad excitandas & fovendas pravas cupiditates & venereas delectationes sit vehementer
opportuna, quod ad pompas pertineat, quas in
baptismo ejuravimus, ut S. Ephrem testatur loco
citato, sicut & Tertullianus, Cyprianus, Minut.
Felix, Salvianus, quod per frequentationem
illam vigilantia christiana, spiritus orationis,
compunctionis & penitentia extinguitur;
quod per eandem vanitates & infania, chri-

stiana innocentiae corruptrices, per oculos, aures, & nimiam cum altero sexu familiaritatem, in animum immittantur, prout infelix experientia docet.

- 73 In illa ergo frequentatione facillimè, frequentissimèque peccatur mortaliter, si non opere, saltem complacentiâ, delectatione, datâque aliis peccandi occasione. Enimverò si vera sunt oracula Sanctorum quòd frequens cum feminis conversatio, sine necessitate, & causa legitima, admodum periculosa sit. Si Author libri de singularit. Cleric. inter Opeta Cypriani, *mentior (inquit) si non videmus exinde interitus plurimorum. Quanti & quales Episcopi, & Clerici, simul & Laici, post confessionum (quibus generosè coram Tyrannis Christum professi erant) victoriarumque calcata certamina, post magnalia, & signa, vel mirabilia usquequaque monstrata, noscuntur cum his omnibus naufragasse, cum volunt in mari fragili navigare, id est in carne fragili familiarius cum personis alterius sexus conversari, &c.* Plenus est liber iste sententis ejusmodi. Si etiam Sancti clamant, tam periculosa esse praelia castitatis, tam frequentes pugnas, tam raram victoriam, ut etiam pietate atateque provecti, opumque & bonorum terrenorum ac mundi contemptores hinc cespitent; *quid faciunt illi (prosequitur laudatus Author) qui ex utroque latere gladius incumbentibus non cunctantur incumbere? Quid (inquam) non timendum de cespitatione hominum, qui vanitate, inique & mundi amore pleni, in ipso ætatis ætate, cum junioribus personis alterius sexus, ad lasciviam incitamento voce, veste, gestu, visu, & blandiloquentia compositis, familiariter conversantur, corridentes, nugantes, manus contrectantes, osculantes, amplexantes, choreas ducentes, &c. Nonne scriptum est: Qui amat periculum, in illi peribit. Et cum saltatice ne assiduis sis, nec audiam eam, ne fortè pereat in efficacia illius?*
- 74 Nec infonem quis se putet, quòd fortè motus impuros in se non sentit, tum quia presumptuosum est propterea in se fidere. Tum quia nescit quid fiat in comparte, quid in aspectantibus, cæterisque choreizantibus, quorum choreizationem facto suo fovet, fovendoque ad eandem peccatorum occasiones frequentandas allicit.
- 75 Accedit quòd si gratiâ Dei steterit, ubi alii ceciderunt; timere debet ne tandem corruat. Quia castitas donum Dei est: à gratia proinde Dei dependens, quam Deus subtrahere solet in pericula ultrò se conjicientibus. Ne igitur in præterita castitate confidas, (inquit Hieronymus ad Nepotian.) *nec sanctior Davide, nec Sampson fortior, nec Salomone potes esse sapientior: Vt quosdam (ait Climacus) cum mulieribus cibum una sumere, ac degere continuo, nec unquam cogitatione pulsari: qui tamen hæc fiducia decepti, ac negligentiores facti, cum in cellula sua pacem atque securitatem*

esse putassent, continuo in precipitum precipitati sunt. Plerumque utique dormitare se fingit diabolus, ut incautos deinde gravius decipiat.

Accedit item, quòd in choreis, ut Tertullianus loquitur, *propter mutuum videre & videri, omnes pompa proferuntur, atque in luxuria negotiatur.*

Ne igitur dicas, choreas non esse malas in se. Quia equidem malæ sunt ratione concurrentium (ut loquitur Alexander de Ales p. 4. q. 48.) *quæ sunt exortio ad lasciviam, provocatio ad libidinem, impedimentum cultus Dei. Et quia viri sapientes oblectant, choreas ob fragilitatem, & natura corruptionem, difficilè sine diversis peccatis agitari (verba sunt Gerlonis p. 4. Oper. in ferm. Dom. 3. Advent.) & omnia peccata cadere & concurrere in choreis.*

Et quid de choreis S. Antoninus? *Mulier 78 (inquit 2. p. tit. 6. c. 6. §. 3.) secundum Originem est arma diaboli. Aliquando diabolus bellat cum homine per aspectum mulierum; aliquando per tactum; sed in choreis per omnes istos modos bellat cum homine. Nam ibi videntur taliter cum suis ornatus; ibi audiuntur in suis cantibus, & cachinnis, & locutionibus, & manu tanguntur: & ideo ibi diabolus fortiter pugnat, & vincit. Non mirum si choreizantes sunt inimici Dei, cum faciant contra omnia mandata Dei, & Sacramenta. Nam contra baptismum militat: quia cum in baptismo promiserint per Patrum renuntiare diabolo, & pompis ejus, per choreas promissionem frangunt, sequentes diabolum, pompam, & opera ejus. Contra Sacramentum Confirmationis: quia cum in ipso susceperint signum crucis, ipsi sibi imponunt in capite signum diaboli, ornamentum scilicet varium diabolicè instigatione. Contra Sacramentum Ordinis (si Clerici sint) quia cum ordinentur Clerici ad cavendum Officium, & verba Dei, præcipue in festis, ad consolatioem spirituales populi, ipsi efficiunt in Ecclesia diaboli, quæ est locus vanitatis, cantando cantilenas, ubi sunt verba diaboli vana, & turpia, per quæ avertunt plurimos à Vesperis & prædicationibus. Contra Sacramentum Matrimoni, quia multa mala desideria concipiuntur contra fidem datam inter conjugatos. Contra Sacramentum Paenitentia, quia totam contritionem & compunctioem evacuant in hujusmodi vanitatibus, quam sibi in Quadragesima acquisierunt. Contra Sacramentum Eucharistia, quia cum susceperint Christum in Communione Paschali, ipsum ejiciunt extra civitatem animæ, ad crucifigendum ipsam in sua conversatione mundana. Contra tandem Sacramentum Extreme Unctionis, quia pedes, qui uncti sunt oleo sancto (quoad illos qui illud receperunt, unde quasi consecrati sunt Deo) eos movent ad offensam Dei. Non solam autem choreizantes efficiuntur inimici Dei, sed & omnium Sanctorum: nam in festis omnium Sanctorum em exercent,*

Et quando festum est solemnius, tanto magis his vacanti. Nullum ergo Sanctorum intercessorem habere poterunt in futuro iudicio, cum omnes offenderint. Unde S. Gregorius in 4. Dialog. narrat, B. Virginem dixisse alicui puella, quod si vellet suis virginibus associari, abstinere deinceps à levitate chorearum.

79 Non mirum ergo quòd S. Ephrem affirmet à serpente magistro edoctas esse choreas; quòdque S. Carolus approbet hanc choreæ descriptionem: Est circulus, cuius centrum est diabolus, & circumferentia Angeli ejus; quòd etiam Concilia, Laodicenum, Toletanum III. Constantinopolitanum VI. Rhotomagense, Turonense, Mediolanense, &c. choreas prorsus improbant, & Episcopi suis in Diocæsisbus eas interdiciunt, ut Maximilianus Episcopus Leodiensis, Antonius Triest Episcopus Gandavensis, Alphonsus Berghes Archiepiscopus Mechliniensis. Quos novissimè anno 1697. imitati sunt Humbertus Successor ipsius, Reginaldus Episcopus Ruremondensis, Ferdinandus Episcopus Antuerpiensis, Guilielmus Episcopus Brugensis, Philippus Erardus Episcopus Gandensis, & Martinus Steyartius Vicarius Apostolicus Sylveducensis.

CAPUT XI.

Malitia osculorum, amplexuum & tactuum venereorum.

80 **R**ectè Concilium Colonienſe anni 1536. in explicatione sexti præcepti observat, quòd dum Christiani animi libidinem ac concupiscentiam tam serio prohibet, simul quoque prohibet quæcumque eam vel excitant, vel nutriunt, qualia sunt verba impudica, lasciva historia, spurca cantilena, imagines indecoræ; deinde, oscula, tactus, amplexus, cogitationes, & earum occasiones studiosè quaeritas, &c.

81 Ac de osculis quidem, &c. S. Antoninus p. 2. tit. 5. c. 1. §. 9. Sextus (inquit) gradus luxuria est libidinosus conrectatio, quæ fit per oscula, amplexus, contactus manuum vel aliarum partium corporis. Hanc Apostolus nominat turpitudinem, cum ait: „ Omnis fornicatio, aut immunditia, aut turpitudine non nominetur in vobis. „ Ubi Glossa: turpitudine, ut in osculis, amplexibus, & hujusmodi omnia talia sunt mortalia, quando fiunt ex libidine extra matrimonium. Enimverò uti S. Thomas arguit 2. 2. q. 154. a. 4. in arg. Sed contra, minus est aspectus libidinosus, quam tactus, amplexus, vel osculum. Sed aspectus libidinosus est peccatum mortale... Ergo multò magis osculum libidinosum. Et in corp. Aliquid dicitur peccatum mortale duplietè: uno modo secundum speciem suam, & hoc modo osculum, amplexus vel tactus secundum suam rationem non nominantur peccatum mortale: possunt enim hac absque libidine fieri, vel propter consuetudinem patriæ, vel propter aliquam necessitatem, aut rationabilem causam. De more enim est (prosequitur S. Antoninus ubi supra) in aliquibus locis, ut non solum viri viros, sed etiam viri

Tom. II.

mulieres, præcipue consanguineas suas, cum de novo adveniunt, vel visitant, amplectentur, & manus mutuo contingant, & osculentur; sicut & Jacob Patriarcha osculatus est Rachelem adolescentulam amore casto, ut consanguineam. Sed & necessitas quandoque compellit & tangere totum corpus, & etiam secretiora natura, ut medicus infirmam in tali parte. Talia non sunt peccata de se, quamvis possit supervenire tentatio, & mala intentio, sed hoc erit per accidens.

Revertamur ad textum S. Thomæ: *Alio modo* (inquit) dicitur aliquid esse peccatum mortale ex causa sua; sicut ille qui dat elemosynam, ut inducat aliquem in heresim, mortaliter peccat propter intentionem corruptam. At verò dictum est supra, quòd consensus in delectationem peccati mortalis est peccatum mortale, & non solum consensus in actum. Et idè cum fornicatio sit peccatum mortale... consequens est quòd consensus in delectationem talis peccati, seu alterius actus luxuriosi, sit peccatum mortale, & non solum consensus in actum. Et idè cum oscula & amplexus hujusmodi, propter delectationem hujusmodi fiunt, consequens est quòd sint peccata mortalia. Et sic solum sunt libidinosà. Unde hujusmodi secundum quòd libidinosà sunt, sunt peccata mortalia.

Et qui permittit hæc sibi fieri ab eo quem astimat ad hoc moveri amore libidinoso, mortaliter peccat (ait S. Antoninus) quia facientem & consentientem par pena constringit, ut dicitur in can. notum 2. q. 1. Et postea ex Ulrico concludit, quòd ista esse mortalia, tenendum est omnino, non tamquam opinio de qua aliter sentire liceat, sed tamquam veritas ad fidem pertinens, sicut omnia quæ pertinent ad bonos mores. Et qui pertinaciter assereret contrarium, esset hæreticus: quia est contra Scripturam à Sanctis expositam. Quod valde notandum, ut videant (ait Illustrissimus D. Genetus in Th. Mor. Gratianopolit. to. 6. tr. 7. cap. 2. n. 8.) in quæ præcipua labantur, qui passim, in materia mortum, à Canonum & sanctorum Patrum dictis, nescio quibus ratiunculis nixi, temerè discedunt, docentes doctrinas hominum, & mandata hominum. Qualis est doctrina Patris Gobat de Sacram. tr. 10. casu 17. n. 672. excusantis à mortali oscula, amplexus & tactus inter sponsos de futuro, qui in ipsis non sponsis forent mortales; approbantis quoque, seu permittentis Confessario sequi in praxi sententiam Sanchezii aientis, oscula, amplexus & tactus, factos ob delectationem veneream, in ipsis non esse mortales.

Disputant tamen Authores quidnam intelligatur per osculum venereum, seu libidinosum? Aliqui intelligunt osculum habitum ob delectationem concubitus cogitati cum persona alterius sexus. Alii libidinosum censent omne osculum personæ alterius sexus ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ oritur ex contactu personæ alterius sexus qua-

renus talis. Et isti intelligentia favere videtur damnatio hujusce propositionis per Alexandrum VII. *Est probabilis opinio, qua dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, qua ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis.*

85 Verum Lumbierus noster observat. 31. ad proposit. ab Alexandro VII. & Innoc. XI. damnatas n. 814. censet Pontificem ibi non loqui de quocumque osculo habito ob delectationem sensibilem: quia sicut sensus tactus potest in suavitate cujusdam holoserici delectari; sic labia possunt in genarum mollitie delectari, absque ullo libidinosi motus vestigio; alias matres peccarent mortaliter, quoties sibi complacerent in iterata osculatione puerorum suorum: utpote generis mollium & delectabilium. Quare num. 816. & 817. censet Pontificem loqui de delectatione libidinosè sensibili, id est quæ ex se sit provocativa primorum motuum carnis, seu spirituum generationi ferventium (licet aliquando per accidens contingat eos non commoveri) & istam delectationem Pontifex ideo non vocat *sensibilem* præcisè, sed *carnalem & sensibilem*, peccatumque mortale esse declarat, quamvis ob eam oscula figens, in ea sola sistat, absque periculo contentus ulterioris & pollutionis. Declarare namque vult Pontifex falsam & scandalosam esse propositionem, quæ materiæ parvitatem à mortali excusantem admittit in rebus venereis.

86 Et propterea laudatus Author non sine gravi fundamento n. 813. approbat opinionem, quæ dicit, *quemlibet tactum manuum ob ejusmodi delectationem, vel cum illa, sicut & quacumque verba amatoria, & à fortiori amplexus proximè provocativos illius, esse peccatum mortale.* Quod & de tactu uberum personæ alterius sexus, velut indubitatum tradit Layman l. 3. sect. 4.

87 Num. verò 818. ex dictis infert, opus non esse, quòd hæc oscula sint effectus amoris veneri, ut sint peccata mortalia, sed ad hoc sufficere, quòd sint initia, quantum ex se, talium commotionum venerearum. Unde (inquit) allata propositio damnata non fuit ex præsumptione periculi in majus aliquid prolubendi, cum Pontifex expressè declararet, ea oscula esse peccata mortalia, secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis.

88 Paulò aliter, si tamen aliter, Natalis Alexander to. 10. in explicatione sexti præcepti reg. 9. dicit osculum censeri libidinosum, dum sine rationabili causa, cum aliqua sit libidinis commotione, voluta vel prævisa, seu quæ prævideri potuit ac debuit, quòdque quidquid homo agit ex consensu, vel cum consensu, tacito vel expresso, in delectationem, proveniente ex tali commotione, in ejus scilicet sensum habendum vel nutriendum consentiens, totum est mortale peccatum, ut dicit S. Thomas q. 15. verit. a. 4. allegatque ex S.

Antonino V. Bedam, per visum mulieris ad concupiscendum eam (de quo Matth. 5.) intelligentem omnem motum voluntarium ad delectationem veneream extra matrimonium.

Enimverò quidquid sit de veritate speculativa opinionis, ad libidinosum osculum, amplexum, &c. requiritis ut fiat ex complacentia circa cogitatum opus venereum, v. g. fornicationem, certum videtur, opinionem illam in praxi esse periculosam, ideoque practicè non sequendam. Tum quia certum est oscula ejusmodi esse peccata, sacraque Paginas & SS. Patres ab iis vehementer dehortari, ob periculum imminens incidendi in mortalia. Tum quia est in natura corrupta pondus magnum latentis concupiscentiæ carnalis, cui si voluntas tantillum laxet habenas, magno impetu eam in præceps trahit, ut videre est apud Basilium de Constit. Monast. c. 3. Hieronymum ad illud Hierem. *Ascendit mors per fenestras.* Gregor. 21. Moral. 2.

CAPUT XII.

Fornicatio simplex, stuprum, raptus.

TOMO I. agendo de peccatis capitalibus, 89 ostendimus septem esse species luxuriæ: earum modò naturam & malitiam nos oportet explicare. Et imprimis naturam malitiamque fornicationis simplicis, quæ est *copula naturalis soluta cum soluta*, id est viri liberi à vinculo matrimonii, voti castitatis, sacri Ordinis, consanguinitatis, & affinitatis, cum femina pariter libera. Esse prohibitam sexto præcepto docet Augustinus q. 71. super Exodum. Eam verò mortale esse peccatum, constat 90 ex Deuteron. 23. Tob. 4. 1. Cor. 3. & 6. Et Ephes. 5. ubi dicitur: *Omni fornicator non habet hereditatem in regno Dei.* Videri etiam potest Hebr. 13. & Apocal. 22.

Hujus peccati gravitatem Apostolus 1. Cor. 91 6. hinc verbis demonstrat: *Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? ... Qui fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est? ... Non estis vestri: empti enim estis pretio magno, glorificati & portate Deum in corpore vestro.* Gravem proinde Deo & Christo injuriam facit qui miscetur fornicariæ: quia membra sua de membris Christi facit membra fornicariæ: qui enim adheret meretrici, unum corpus efficitur.

Gravem quoque injuriam facit Spiritui sancto, dum eum de templo suo turpiter expellit, Deique templum fornicatione polluit. *Siquis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* 1. Cor. 3. Sed & fornicatio Christianorum, ex redemptione & sanctificatione corporum per Christum, specialem habet enormitatem præ fornicatione Gentilium: quia ex hoc quòd empti sunt pretio magno, Deum glorificare & portare debent in corpore suo. Deum autem portare non possunt in corpore

per fornicationem polluto.

93 Et ipsa tamen Gentilium fornicatio grave peccatum est, Deoque valde injuriola: utpote per quam imago Dei violatur. *Ad imaginem quippe Dei factus est omnis homo.* Atque hinc Augustinus l. de 10. chordis c. 10. probat fornicationem jure natura esse veritam: quia qui fornicatur, facit contra generale istud legis naturalis præceptum: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Verba ipsius sunt: *Cum imaginem Dei, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes, & per dissolutas libidinis, non attendis cujus imaginem violasti? Non vis corrumpi domum vel imaginem tuam; quare corrumpis domum vel imaginem Dei?*

94 Sed & legi naturali advenatur qui contra voluntatem domini utitur re ipsius. Corpora verò nostra, non nostra sunt, sed Dei. Deus autem eorum usum & commixtionem in solo matrimonio concessit, extra illud prohibet, ut Augustinus ibidem: *Deus (inquit) ... uxorem concessit, nihil amplius. Hoc iussit, hoc præcepit, ne per illicitas voluptates corrumpat templum ejus.*

95 Denique fornicatio simplex importat inordinationem, qua vergit in nocuum vitam ejus, qui est ex tali concubitu nasciturus, ait S. Thomas citatâ q. 154. a. 2. id probans ex hoc quòd importet inordinationem, quæ per se est contra bonum prolis educandæ. Ad quod per se requiritur conjunctio certi maris ad certam feminam, quæ est per matrimonium, uti S. Doctor ibidem ostendit. *Nec obstat (inquit) si aliquis fornicando aliquam cognoscens, sufficienter provideat proli de educatione.* Quia id non est per se, sed per accidens, nec communiter accidit, sed communiter & ut plurimum deficit. At verò id quod cadit sub legis determinatione, judicatur secundum id quod communiter accidit, & non secundum id quod in aliquo casu non communi potest accidere.

96 Quia verò maris & femina commixtio ex naturali institutione non solum ordinatur ad convenientem prolis educationem, sed imprimis ad ejus generationem, & hæc impeditur per fornicationem cum meretrice, hinc gravior est fornicatio cum meretrice, quam cum alia femina soluta. Quia etiam per concubinatum (quo certa femina, sive domi, sive alibi, ad hoc ab aliquo tenetur, ut eâ utatur cum libuerit) homo non solum fornicatur, sed etiam permanet in statu & continuo proposito fornicandi, gravior est inordinatio in concubinato, quam in accessu ex occasione ad meretricem, uti Doctores communiter tradunt. Unde Tridentinum sess. 24. de reform. matrim. c. 8. statuit, ut concubinarus, si, ter monitus ab Episcopo, non resipiscat, excommunicetur; concubina verò è Diœcesi ejiciatur.

97 Juxta Canones pœnitentiales à S. Carolo Borromæo extractos Laicus solutus cum Laica soluta fornicans, canonicam pœnitentiam subire debebat per tres annos, & quantum sæpius,

tantò majori erat pœnitentiâ afficiendus. Juxta Canones S. Basilii pœnitere debebat annis septem. Juxta extractum verò Canonum pœnitentialem ex jure canonico, Presbyter in fornicationem lapsus pœnitere debebat 10. annis hoc modo: "Tribus primis mensibus quotidie, exceptis Dominicis & Festis, jejunare debebat in pane & aqua, sacco indutus, & humi prostratus, misericordiam Dei jugiter implorans. Postea resumtis aliquantulum viribus, unum annum & dimidium, exceptis diebus Dominicis & Festis, explere debebat in pane & aqua. Hoc expleto, particeps erat Corporis Domini. Deinde usque ad completionem septimi anni singulis septimanis, excepto tempore Paschali, tres legitimas ferias in pane & aqua jejunabat. Tribus verò annis sequentibus, id est octavo, nono, & decimo, sine ulla redemptione omni feriâ sextâ in pane & aqua jejunare jubebatur."

Ex quo patet, quam parvam seu nullam potiùs plerique Confessarii servant proportionem, inter injunctam à se satisfactionem, & illius criminis gravitatem: cum tamen Tridentinum sess. 14. c. 8. pro qualitate criminum & pœnitentium facultate convenientes satisfactiones ab ipsis injungi velit, ne alienorum peccatorum Confessarii participes efficiantur.

Suprum est naturalis concubitus, quo mulier virgo extra matrimonium defloratur. Est gravior simplici fornicatione, ratione injuriæ annexæ. Quia, ut S. Thomas ait a. 5. ad 3. habet duplicem injuriam annexam, Quam quidem ex parte virginis, quam est non vi corrumpat, tamen eam seducit; & sic tenetur si satisfacere. Unde dicitur Exodus 22. *Si seduxerit quis virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit eam uxorem.* Si autem pater virginis dare noluierit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virginis accipere consueverunt. Aliam verò injuriam facit patri puellæ, unde et secundum legem tenetur ad penam. Dicitur enim Deuteronom. 22. *Si tenuerit vir puellam, que non habet sponsum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad judicium venerit, dabit qui dormiuit cum ea patri puellæ quinquaginta siclos argenti, & habebit eam uxorem.* Videatur cap. 1. de adult. & stupr. ubi simile quid decernitur.

Suprum itaque speciale habet malitiam injuriæ supra malitiam simplicis fornicationis, dum fit virgine vel invitâ, vel seductâ, vel saltem invitâ parentibus, sub quorum adhuc est custodia & potestate, uti probatur habes lib. 9. cap. 132. & 133. Ad quid verò stuprator teneatur, habes ibidem.

Suprum aliquando latius accipitur pro quacumque illicita violatione virginis, vel viduæ honestæ, triplexque ab Authoribus distinguitur, simplex, qualificatum, & violentum. Simplex, quando fit consentiente virgine, ad id blanditiis, promissis, vel datis muneribus inductâ. Qualificatum, dum ei aliqua

alia circumstantia accedit, malitiam ipsius aggravans, ut dum fit cum diversis puellis sub promissione matrimonii singulis facta, vel dum curator aut tutor puellam sibi commissam deflorat. *Violentum*, dum virgo, vel mulier honesta per vim opprimatur. Et istud poenâ capitis jure civili, & omnium ferè moribus punitur.

102 Gravitas stupri, etiam simplicis, colligitur ex gravitate poenâ illius: siquidem Deuteron. 22. dicitur quòd puella adhuc existens in domo parentum, si permiserit se seduci, *ejicient eam extra fores domus patris sui; & lapidibus obruent viri civitatis illius; & morietur: quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui: & auferes malum de medio tui.*

103 Raptus aliquando idem est quod stuprum violentum, de quo supra n. 191. Et sic est quando persona aliqua carnaliter cognoscitur per vim illatam ipsi, vel parentibus, aut tutoribus, sub quorum est potestate; vel ad eum finem aliò abducitur. Est quidem species luxuriæ, ait S. Thomas a. 7. sed quandoque in idem concurrens cum stupro, quandoque autem invenitur raptus sine stupro, quanaoque verò stuprum sine rapto. *Concurrunt quidem in idem, quando aliquis violentiam inferi ad virginem illicitè deflorandam; que quidem violentia quandoque inferitur tam ipsi virgini, quam patri, quandoque autem inferitur patri, sed non virgini: puta cum ipsa consentit ut per violentiam de domo patris abstrahatur. Deserit etiam violentia & raptus alio modo: quia quandoque puella violentè abducitur à domo parentum, & violentè corrumpitur, quandoque autem etsi violentè abducatur, non tamen violentè corrumpitur, sed de voluntate virginis, sive corrumpatur fornicario concubitu, sive matrimoniali. Qualitercumque enim violentia adsit, salvatur ratio raptus. Invenitur autem raptus sine stupro: puta si aliquis rapiat viduam, vel puellam corruptam. Unde Simmachus Papa dicit, & habetur 36. q. 2. cap. raptores: raptores viduarum, vel virginum, ob immanitatem facinoris tanti, detestamur. Stuprum verò sine rapto invenitur, quando aliquis absque violentia illatione illicitè deflorat. Ex quibus verbis apparet, ad contrahendam malitiam specificam raptus, prout distinguitur à stupro, à sancto Doctore solum requiri violentiam, sive virgini, sive corruptæ illatam, non verò abductionem de loco ad locum; quam certè nec ad raptum universim requirunt canones, etiam in foro externo, & in ordine ad incurrendas poenas raptoribus impostas: cum cap. 3. de raptorib. 36. q. 1. raptor habeatur, raptorumque poenis subjiciatur, quisquis feminam vel paternis in ædibus, vel in alio degentem loco, invitam & reluctantem oppresserit. Pro rapto verò Lex Civilis ultimi supplicii poenam decernit L. un. C. de rapto virginum.*

104 Tamest ergo ad raptum specialiter dictum (de quo to. 3. inter impedimenta matrimo-

nii) requiratur abductio de loco ad locum; ad raptum tamen, ut constituit speciem luxuriæ, solum requiritur quòd per vim femina cognoscatur. Si verò femina sub cura parentum, vel tutorum constituta, repugnantibus ac resistentibus his, sub quorum tutela est, consentiens abducatur in locum, qui sit moraliter extra illorum potestatem, causâ libidinis cum ea explendæ, adhuc est vera luxuriæ species, in confessione explicanda, ob injuriam & violentiam, quæ licet tunc femina non inferatur, inferitur tamen parentibus, vel tutoribus, sub quorum est potestate, à qua se ipsam ipsa non potest eximere.

Sciat tamen, sive virgo, sive femina quæcumque, quæ per vim ipsi illatam opprimitur, se, sub mortali peccato, teneri ad clamandum (si clamor speretur profuturus) exteriusque totis viribus resistendum. Neque enim in foro conscientia & coram Deo innocens erit, nisi modis omnibus sibi possibilibus, & legitimis, pudicitiam suam defenderit, violentoque stupratori resisterit clamando, domesticorum, vel vicinorum auxilium implorando (si qua auxilii spes fuerit) vim denique vi repellendo quantum potuerit, etiam si stuprator districto in pectus ejus pugione mortem ipsi comminaretur, si clamaret. Quem admodum enim consentire censetur, nisi manibus & toto corpore resistat quantum potest, & ad resistentiam istam tenetur, etiam si stuprator mortem ipsi minetur, si resistat; sic etiam consentire censetur, nisi clamet, ubi clamor speratur profuturus. Unde Deuteron. 22. puella, quæ in civitate vim patiens non clamasset, jubetur lapidibus obrui. Non censetur ergo vim perfectam pati, nisi modis omnibus legitimis sibi hinc & nunc possibilibus resisterit, mori potius eligens, quam fedari, exemplo Susannæ Daniel. 13. quæ licet in angustiis comminata sibi mortis constituta, Si enim (inquit) non egero, sed modis omnibus pro posse resistero, non effugam manus vestras. Sed melius est mihi absque peccato inchoare in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. Et exclamavit voce magnâ Susanna. Censuit ergo se peccaturam, si non clamasset, cum posset, seque ad clamandum teneri, etiam cum periculo mortis.

Et reverà sic erat: tenebatur enim utique ad sanguinis effusionem & mortem peccato resistere, juxta illud Hebr. 12. *Nondum usque ad sanguinis effusionem resististi adversus peccatum repugnans.*

Non sufficit ergo ad perfectam violentiam, quæ proflus involuntarium facit, quòd mens repugnet facinori, sed necesse est quòd homo, etiam exterius resistat quantum potest. Aliàs ipsi imputabitur ad mortale peccatum, licet non ita grave, ac si nullâ intentatâ violentiâ, nulloque incusso mortis metu stupraretur. Et ita docent SS. Patres, signanter Ambrosius l. de lapsu virginis consecratæ c. 3. ubi excusationem ipsius sic refellit: *sed dices: nolui*

hoc malum, violentiam passa sum. Respondebit tibi fortissima illa Susanna, cujus tu nomen salaciter bajulas: Ego inter duos Presbyteros posita, inter duos miq; Judices populi, sola inter sylvas paradisi constituta, vinci non potui, quia nec volui. Tu ab ineptissimo adolescente, & in media civitate, quomodo vim potuisti perferre, nisi quia ultro vitari voluisti? Quis denique tuas voces audivit? Quis oblationes sensit?

- 108 Unde propositionem hanc Cornelii à Lapide in cap. 13. Daniel. v. 22. & 23. In hac vi, & metu infamie, mortisque, poterat Susanna dicere: Non consentio actui, sed pariar, & tacebo, ne me infameis, & adigatis ad mortem.... Fortè Susanna id vel nesciebat, vel non cogitabat: sic enim honesta castaque virgines putant se esse reas, sequè consentire leonibus, si non clamore, manibus, totisque viribus resistant.... Potuisset Susanna, in tanto periculo infamie & mortis, negativè se habere, & permittere in se eorum libidinem, modo interno actu in eam non consensisset, sed eam detestata & execrata fuisse: quia majus bonum est vicia & fama, quàm pudicitia. Unde hanc pro illa exponere licet. Hanc (inquam) propositionem Generalis Cleri Gallicani Conventus anno 1700. Censurâ 44. sic perstrinxit: *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, castarum aurium offensiva, erronea, & legi Dei contraria.*

CAPUT XIII.

Nonnulla observanda ab iis qui ad matrimonium tendunt, ne peccando contra castitatem, contra sextum peccent præceptum.

- 109 Sexto præcepto, sicut & aliis, aliqua præcipiuntur, aliqua prohibentur, quemadmodum verò non solum prohibetur externum opus contra castitatem, sed & omne illud quod eò tendit, seu inducit; ita non solum præcipitur castitas, aliaque virtutes ad eam servandam necessariae, ut est continentia, pudicitia, verecundia, lobrietas, &c. sed & alia omnia media & exercitia necessaria, quibus istæ virtutes acquiruntur, & conservantur, ut sunt frequentes orationes, vigiliae, custodia sensuum, corporis castigations, jejunia, &c. prout variis docemur sententiis sacris, Sanctorumque testimoniis & exemplis.
- 110 Et ista omnibus quidem necessaria sunt, sed maxime personis ad matrimonium tendentibus; ne conversatio cum altero sexu, etsi facta conubii causâ, ipsos inducat in peccata plurima. Ideò personæ illæ de sequentibus admonendæ sunt à zelosis Pastoribus & Confessariis.
- 111 Primò, quòd cum (Scripturâ teste) nemo possit esse continens, nisi ex Dei dono, pro eo obtinendo Deus ab ipsis specialiter, ferventer ac frequenter orandus: cum ipsi præ aliis, ratione ætatis juvenilis, & conversationis cum altero sexu, ob naturæ corruptionem aliàs nimis periculosa, potentiori indigeant gratiâ, ut se contineant.
- 112 Secundò, ut visitationes, conubii causâ, quoad fieri potest, nec longiores sint, nec

quotidianæ, sed breves & raræ; aliter pericula vix aut ne vix quidem caveri possunt: eùm ab illis ipsis difficulter caveantur, qui in ejusmodi visitationibus parciores sunt.

Tertiò, ut visitationes ejusmodi non fiant in solitudine, nec in tenebris, sed palam & eoràm parentibus, præsertim ab iis qui pericula castitatis honesto colloquio avertere non norunt.

Quartò, ut si alterutra pars, post aliquot visitationes, non intendat eum hac persona nubere, vel nonnisi post longum tempus, conversationem ulteriorem abrumpat, ne se vel alteram partem peccatorum internorum vel externorum contra castitatem periculis exponat: utpote quæ tantò majora esse solent, quò in tempus longius continuata conversatio, maxime dum cessat iustus finis ipsius.

Quintò, ut etiam si utraq; pars intendat matrimonium simul inire, imò etiam si jam sibi mutuò id polliciti sint, ad eòque sponsalia inierint, nulla equidem impudicitia seu verborum, seu factorum, seu internorum affectuum ipsis magis licita sit, quàm iis qui de matrimonio inter se in eundo non cogitant.

Sextò, ut matrimonium in eatur quàm citissime, monitis utrimque parentibus ut per illos, de eorumque consensu res ista tantò citius peragatur.

Septimò, quia post sponsalia, propensio ad venerea solet esse major, majora per consequens pericula castitatis: eò quòd minor inter sponsos sit pudor, minor etiam timor infamie, dum alter alteri persuadet infamie ex actu venereo obviandum per subsequens matrimonium; propterea identidem monendi sunt, ut contra pericula ista tantò magis se munit, quantò pericula sunt majora. Imò de eo frequenter monendi sunt, etiam ante sponsalia, ne si ad ea per multiplices impudicitias verborum, factorum, & affectuum internorum perveniant, illicitè perveniant (quia Deo, parentibus, & aliis quos consuli oportet, inconsultis) matrimoniumque tandem in eant, non eo quo oportet sine christiano, sed ut libidini vacent, sicut equus & mulus.

Octavò, ut meminerint, tempus inter sponsalia & matrimonium esse maxime opportunum, ut sponsi se præparent ad matrimonii Sacramentum rite suscipiendum, istamque præparationem ipsis ideo esse valde necessariam, quòd in statu matrimonii plurimum iis indigeant gratiâ, ob quas conferendas matrimonii contractus ad Sacramenti dignitatem à Christo est elevatus: Quibus gratiâ privante illud facilegè suscipientes; maxime eùm Sacramentum hoc sacrilegò obice sublato non reviviscat.

Nonò, ut debita præparatio ipsis fortius persuadeatur, monendi sunt, statum omnem, quem Christianus homo suscipit, christianè esse suscipiendum: eò quòd susceptio status facta ut Christianos decet, divinam benedictionem, pro statu illo christianè obeundo,

impetrare soleat; eontrà malè suscipientes, vix unquam benè in eo progrediantur & finiant.

119 Monendi insuper sunt de suppliciis, quæ malam præparationem subsequi solent, eos maximè qui sæpiùs simul antè fornicati fuerunt, quàm conjuncti. Tales enim loco pudicitia conjugalì habere solent libidinem brutalem, imò plusquàm brutalem, pro fide perfidiam; pro amicitia odium; pro christiana prolium educatione scandala, & animarum parricidia, cum evidenti periculo damnationis, tam conjugum, quàm prolium. Nonne Scriptura 2. Reg. 13. narrat de Amnon, quòd postquam ingenti amore deperisset Thamar sororem suam, in tantum ut propter amorem ejus agraasset, eà per vim oppressà, ex eam eam habuit odio magno nimis, ita ut majus esset odium quo oderat eam, amore quo antè dilexerat? Et nonne istam ob causam occisus fuit ab Absalon fratre suo, Deo sic puniente crimen ipsius? Nonne experientia etiam ipsa docet, quòd amori post expletam libidinem plerùmque succedat nausea, ita ut plurimæ, quæ post sponsalia permiserunt se à sponso violari, ab eo deserta fuerint, amore in nauseam commutato? Quid mirum si mala ista in peccati vindictam permittat Deus, cum injuria Deo per fornicationem illata æterno digna sit supplicio?

CAPUT XIV.

Peccata conjugum contra sextum præceptum.

120 Graviter errant plerique inter conjugatos, dum existimant sibi, ratione matrimonii, licitum uti corpore conjugis prout libuerit, vel quamcumque inter sese libidinem exercere. Neque enim ad id matrimonium est institutum, ut homines in illo ament & quarant carnalem voluptatem propter se, eaque fruantur, sed ut eà benè utantur, non transiliendo limites quos status ille requirit, & ipsimet Romani, dum adhuc ethnici forent, naturali lumine necessarios agnoverunt, atque in tabulis suis matrimonialibus expresserunt.

121 Et ideò hoc præcepto etiam ipsis præcipitur continentia & castitas conjugalìs; ad quam Dei dono impetrandam tantò magis frequenti ferventique indigent oratione & jejunio, quanto ipsis difficilior est eam benè servare, Augustino L. de bono conjugalì c. 21. dicente, quòd multi faciliùs se abstinere ut non utantur conjugio, quàm temperare ut benè utantur. Et cap. 22. Ego faciliùs non viros nuptius, quibus usus est Abraham, quàm sic viros nuptius, quemadmodum est usus Abraham, sine ullo utique peccato.

122 Et quidem ut actus conjugalìs sit ipsis licitus, sicut & alius quicumque actus veneris, ita ut eo utens ne venialiter quidem in eo peccet, necesse est ut non ex libidine fiat, sive ex cupiditate venerea, sed ex casta Dei propter se dilectione, uti Deo dante to. seq. 1. ult. demonstrabimus; tunc proinde solum peccatum omne vitatur, cum vel debitum

petitur eo fine ut proles inde nascatur, & nata Christo renascatur, vel ut debitum ex affectu justitiæ reddatur, omnisque circumstantia mala, excessusque omnis caveatur.

Nec tamen omnis excessus in conjugatis est mortale peccatum, etiam si mortale sit 1. si post emissum castitatis votum conjugalìs actus exerceatur. 2. si ita immoderatè, ut sanitati, vel proli quæ utero geritur, notabiliter nocetur. 3. si ita importunè, ut tempus orationi ex præcepto impendendum, impediatur. Sic enim fieri debet, ut (sicut Apostolorum Princeps ait 1. Petri 3.) non impediatur orationes vestra. Et 1. Cor. 7. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi. Unde Augustinus ubi suprà c. 10. Illum concubium secundum veniam concessit, id est veniale esse dixit Apostolus, qui sit per incontinentiam; si tamen non ita sit nimis, ut impediatur quæ seposita esse debent tempora orandi; quasi dicat, quòd si impediatur, nimietas non est venialis, sed mortalis. Et ratio est, quia conjugatis, ad vitandam incontinentiam, valde necessaria est oratio, ob rationem num. 121. allegatam; si ergo seipos ineptos reddant ad orationem, dum veniunt orandi tempora, graviter peccant. 4. graviter etiam peccant, dum ita ardentè illum actum exercent, ut magis meretricio exercent affectu, quàm conjugalì, eo in actu finem ultimum constituendo, sicut faciunt ii (de quibus Tob. 6.) qui ita conjugium suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & sua libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. De quibus propterea additur, quòd habet potestatem demonum super illos. 5. qui actum illum exercent affectu adulterino, ut dum maritus in ipso actu conjugii affectu fertur in aliam sibi non uxorem, quam sibi per imaginationem repræsentat, quasi sibi hic & nunc præsentem, sibi que eo in actu consentientem. Quod & frequenter faciunt, qui turpi pollutionis peccato sese contaminant, imaginantes se cum ista vel illa persona alterius sexus impudica commiseri. Libidine namque incensè facillimè agglutinantur objectis à se impudicè amatis. Super isto capite examinandi sunt mariti, non adeò probi, qui animo sunt ab uxore averso, in alienamque converso; sicut & uxores minus probæ, maritum non multum diligentes, alienum verò ardentè amantes. Quia non sunt sine periculo adulterini affectus. 6. qui de industria conjugalem actum interrumpunt, ut generatio prolis impediatur. Istud est enim factum Onan, quem percussit Dominus, eò quòd rem desiderabilem faceret. Genes. 38.

Improbanda proinde resolutio Dianæ, qui 14 p. 6. tr. 6. resol. 37. narrat se, interrogatum de facto cujusdam, qui inchoabat copulam cum uxore, & postea ob morbi periculum, ex ejus consensu se retrahere, ita ut ex hoc aliquando sequeretur pollutio: narrat (inquam) se respondisse, factum illud esse licitum.

tum. Est enim hoc contra naturam, natumque causare pollutionem tam in viro, quam in femina. Nec certè copulæ consummatio, magis quam inchoatio, morbi periculum causare potest marito, sed ad summum uxori, ex prolis generatione. Igitur copulam inceptam ante seminationem abrumpere ad averendum morbi periculum, est abrumpere ne proles generetur. At istud est factum Onan. Dianæ proinde in suprascripta resolutione non benè anteivit Sanchez l. 19. de matrim. disp. 7. qui & adhuc improbandus est, in eo quod docuit, ob paupertatem, aut numerosam prolem, vel ad sedandam concupiscentiam, licitum esse copulam inchoare, & ante seminationem mutuo consensu abrumpere, si absit periculum pollutionis. Sed, ut benè Layman l. 3. sect. 4. n. 19. periculum istud moraliter loquendo nunquam abest ab utroque. Opiniones proinde illæ non sunt practicè tutæ.

125 7°. sine dubio valdè execrabilis est concubitus cum uxore, si fiat contra naturam. Quia, ut rectè Augustinus ubi supra c. 11. *cum ille matrimonialis usus, quando prolabitur ultra pacta nuptialia, id est ultra propagandi necessitatem, venialis sit in uxore, in meretrice damnabilis; iste qui est contra naturam execrabiliter sit in meretrice, sed execrabilis in uxore.* Quia per nefandam turpitudinem illam, præter malitiam peccati contra naturam, à conjugibus violatur sanctitas Sacramenti matrimonii.

126 Nec per peccatum dumtaxat consummatum contra naturam violatur ab ipsis sanctitas istius Sacramenti, sed & per tactus valdè turpes quos subinde committunt, dum scilicet inter membrum tangens & tactum est fœda nimis & absurda proportio, prout est in casibus num. 49. non sine pudore magno commemoratis.

127 Ex his patet, Concionatores monere debere populum, non omnia conjugibus esse permittenda, sed ab ipsis sæpè turpissima gravissimaque peccata committi; nec ab ipsis immeritò commemorari terrificam historiam de matre, quæ in forma porci flammam ejaculantis apparuit post mortem filix suæ, lamentans, se ideò flammis æternis addictam, quòd cum ejus patre, marito suo, indignas turpitudines exercuisset in thalamo conjugali.

128 Sed & fideles omnes à Concionatoribus admonendi sunt, quòd propter infamiam carnis vitium æternum pereat maxima pars hominum, Deo adeò displicens, ut propter illud (exceptis octo animabus) diluvio perierit universum genus humanum. Rationem quippe diluvii istam refert divina Scriptura, quòd *omnis caro corruperat viam suam*, quòdque propterea Deus, *tactus dolore cordis invincens, delebo* (inquit) *hominem quem creavi à facie terræ*, verbis istis more humano exprimens displicentiam vehementissimam ac prorsus extraordinariam de tanta carnis corruptione. Quam & gravissimè punivit in Ophni & Phi-

Tom. 11.

nees, in Onan, in Sodomitis, &c.

Nec desunt historiæ terribiles de iis quæ acciderunt post Christi adventum. Narrat enim D. Gregorius l. 4. Dialog. c. 38. de Christo quodam, qui suo tempore vixit, cumque isti vitio addictus fuisset, *ad extremum veniens, eadem hora, quæ de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos spiritus coram assidere, & vehementer immingere, ut ad inferni claustra eum raperent: quos videns, caput tremere, pallescere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, filiumque suum, nomine Maximum (quem ipse jam Monachum Monachum vidi,) nimis & turbatis clamoribus vocare, dicens: Maxime curre, nunquam tibi aliquid mali feci, in fide tua me suscipe.... Cumque constitutus nimis relaxari se jam posse desperaret, cepit magnis vocibus clamare, inducias usque manè, inducias usque manè; sed cum hac clamaret, in ipsis vocibus de habitaculo sua carnis evulsus est.*

Aliud terribile exemplum refert Cantipratanus, testificans se præterite accidisse: Dum scholas (inquit) adhuc adolescens frequentarem, pro socio charissimo habui alium, qui moribus erat optimis, & illis virtutibus ornatus, quæ possent in adolescente desiderari. Verùm infelicissimè pro ipso contigit, ut in consortium pravum incideret, quo, prout solet, factum est, ut totus mutatus evaserit similis illis, quibuscum conversabatur, ita ut loco puritatis cor ejus immundus amor possederit. Continuavit per aliquod tempus in istis pudendis peccatis, sine pudore, & tandem terribili hoc modo punitus fuit à Deo, in exemplum aliorum. Profundè dormiebat, & ecce timore magno perterritum se sentiens, evigilavit, & evigilans cepit modo horribili vociferari, ita ut tota familia à somno excitaretur, & ad eum curreret. Interrogatus ubi doleret, non nisi clamoribus respondebat. Advocatur Confessarius, qui etiam cum lachrymis hortatur ut de peccatis doleat, & ad Deum torus convertatur. Sed frustra instat Confessarius, & abundantia lachrymarum provocat eum ut respondeat, ac de peccatis doleat. Cui tandem vultu mirum in modum turbato, ac lachrymabili tono, his verbis respondit: *Va va illi qui me seduxit, frustrà ad Dei misericordiam implorandam recurram; infernum video apertum, ut me deglutiat.* Quibus pronuntiatis, clamores auxit, & desperans expiravit.

CAPUT XV.

Adulterium, ejusque gravitas.

Adulterium est legitimi thori violatio, sive Accessus ad alienum thorum. Ita S. Thomas q. 154. a. 8. Tribus modis committitur. 1°. per accessum soluti ad conjugatam. 2°. per accessum conjugatæ ad solutum. 3°. per accessum conjugati ad conjugatam, non suam. In tertio hoc casu duplex violatur thorus, duplex proinde committitur adulterium, duplex

que injuria in confessione exprimenda, una in proprium vel propriam conjugem, altera in conjugem alterius. Errant proinde Sa & Ferrantinus aientes, tunc satis esse si dicatur, *commisit adulterium*; sed addere oportet, *conjugatus cum conjugata*. Ita Doctores communiter.

132 Adulterium est peccatum longè gravius fornicatione: adulter enim, inquit S. Thomas loco citato, *dupliciter contra castitatem, & humanae generationis bonum delinquit. Primo quidem, in quantum accedit ad mulierem, non sibi matrimonio copulatam; quod requiritur ad bonum prolis propriae educandae. Alio modo, quia accedit ad mulierem, alteri per matrimonium copulatam, & sic impedit bonum prolis alienae, facitque injuriam ei, cujus thorum & jus matrimoniale violat.*

133 Nec cessat injuria, nec proinde adulterium, ex hoc quòd aliter conjux consentiat. Quia validè consentire non potest, nec juri suo cedere. Aliàs vir & uxor sibi invicem validè remittere possent jus thorum, quod in mutua habent corpora, sicque matrimonium suum, licèt consummatum, dissolvere. Quod est contra Evangelium: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Unde ab Innocentio XI. meritò damnata est ista propositio: *Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, atque adeò sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.* Eam diù antè improbaverat Augustinus l. 1. de serm. Dom. in monte c. 17. *Non enim (inquit) in tantum valet, quod dicit Apostolus, Mulier non habet potestatem corporis sui, &c., ut permittente uxore, qua potestatem maritalis corporis habet, possit vir cum altera, qua nec aliena uxor sit, nec à viro disjuncta, concubere: nam alioquin hoc etiam femina, viro permittente, facere posset; quod omnium sensus excludit.*

134 Nec refert quòd Augustinus ibidem addat: *Quamquam nonnulla causa possent existere, ubi & uxor, mariti consensu, pro ipso marito hoc facere debere videatur, v. g. ad salvandam mariti aliàs interficiendi vitam, nullà ad hoc trahente libidine, sicut fecisse narrat mulierem quamdam Antiochenam. Quo facto narrato, subjungit: Nihil hinc in alterutram partem disputo, liceat unicuique estimare quod velit. Non enim de divinis auctoritatibus deprompta historia est. Sed tamen narrato hoc facto, non ita respicit hoc sensus humanus, quod in illa muliere, viro jubente, commissum est; quem admodum antea, cum sine ullo exemplo res ipsa poneretur, horruimus. Clarum est enim quòd ibi Augustinus non dicat, mulierem illam mortaliter non peccasse; sed solum significet, sibi videri, plurimum de adulterii gravitate per illam circumstantiam diminui, faciliùsque peccatum illud à divina misericordia ignosci, nec tantum humano sensui horrorem incurrere, quàm extra ejusmodi circumstantiam.*

135 Porro adulterii gravitatem magnam probat 1°. divina auctoritas Genes. 20. Levit. 20. Deuteron. 22. Proverb. 6. Lib. 2. Reg. c. 12.

ubi David propter adulterium cum Bersabee cum posteritate sua gravissimè punitus fuit: *quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in æternum: eò quòd despexeris me, & vuleris uxorem Uria Hebraei.* Ipsimet Romani, adhuc Ethnici, adulteros capite plecebant, ut constat ex lege Julia. Ecclesia verò, quæ apud Basilium can. 50. fornicationem solum plecebat pœnitentiã septem annorum, apud eundem can. 38. adulterium castigabat pœnitentiã 25. annorum. Imò Concilium Illiberitanum adulteris, qui sæpiùs crimen istud commiserant, usum Sacramentorum solum concedebat in fine vitæ.

Nec mirum, quadruplicem quippe inordinacionem adulterium continet. Primò inordinacionem omnem, quæ reperitur in simplici fornicatione. Secundò violationem fidei & thori conjugalis; violationem (inquam) contractùs maximi momenti, in re maximi etiam momenti: quia *mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir, &c.* Tertio violationem dignitatis Sacramenti, significatæque per illud conjunctionis Christi velut sponfi, cum Ecclesia velut sponsa unica ipsius. Nam *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia.* Quarto, violationem, seu perturbacionem pacis conjugalis: hanc enim adulterium natum est perturbare, & perturbando impedire bonum prolis ex isto conjugio procreatæ, vel procreandæ.

De obligatione ad restitutionem ratione adulterii, sicut & fornicationis ac stupri, satis dictum est l. 9. cap. 134. & 135.

An adulterium viri gravius vel minus grave sit quàm adulterium feminae, disputant Doctores, nec desunt rationes pro aggravando adulterio feminae; sed quia in hoc opere Sanctos sequimur, audiamus Augustinum l. 2. de adulterin. conjug. c. 8. dicentem: *Non solum nihil volumus detrabere severitati; sed irascuntur insuper veritati, & loquuntur, atque respondent; sed nos viri sumus. An verò sexus nostri dignitas hanc sustinebit injuriam, ut cum aliis feminis, præter uxores nostras, si aliquid admittimus, in luendis pœnis mulieribus comparemur? Quasi non propterea magis debeant illicitas concupiscentias viriliter frangere, quia viri sunt. Quasi non propterea debeant mulieribus suis ad virtutis hujus exemplum se præbere, quia viri sunt. Quasi non propterea minus debeant à libidine superari, quia viri sunt. Quasi non propterea minus debeant lascivientis carni servire, quia viri sunt. Et tamen indignantur, si audiant adulteros viros pendere similiter adulteris feminis pœnis: cum tanto gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & exemplo regere feminas. Christianis equidem liquor, qui fideliter audiunt: "Caput mulieris vir: Ubi se agnoscunt duces, illas autem comites esse debere. Et idèò cavendum viro illac ire vivendo, quàm vmet ne uxor sequatur imitando.... Logant quid Imperator Antoninus, non miqve Christianus, de hac re constituerit, ubi maritus*

uxorem de adulterii crimine accusare non sinitur, cui moribus suis non præbuit castitatis exemplum, ita ut ambo damnentur, si ambo pariter impudicos confictus ipse convicerit.... Si hæc observanda sunt propter decus terræ civitatis; quæ castiores quarit celestis patria, & societas Angelorum? Quæ cum ita sint, nunquid idem minor est, ac non potius major & peior virorum impudicitia, quia inest illis superbia & licentiosa jactantia? Verum quidem est quod femina, tum propter obligationem sibi magis intimam, tum propter verecundiam & subjectionem, tum propter inconvenientiam ex partu adulterino, magis incumbat in fœditatem istam non consentire. Sed ut plurimum vir est qui feminam ad istum consensum inducit, causa proinde potior est (atenus etiam Augustini rationibus) omnis culpæ, quam femina committit.

CAPUT XVI.

Incestus, & gravis malitia illius.

138 Incestus est copula carnalis extra matrimonium habita cum cognata, vel affine, intra gradus prohibitos.

Dicitur 1°. cum cognata, sive interim cognata sit cognatione carnali, quæ consanguinitas dicitur; sive cognatione spiritali, sive legali.

139 Dicitur 2°. intra gradus prohibitos, id est intra quos matrimonium prohibetur. Quales sunt omnes gradus consanguinitatis, sicut & affinitatis ex matrimonio contractæ, usque ad quartum gradum inclusivè; ex copula extramatrimoniali, usque ad secundum, intra quos etiam matrimonium inter se contrahere prohibentur cognati cognatione spiritali, vel legali. Incestuosa proinde est talium inter se carnalis copula.

140 An etiam copula Confessarii, cum filia confessionis? Affirmant aliqui, esse incestum spirituales, quia can. omnes 30. q. 1. dicitur: Omnes quos in penitentia suscipimus, ita nostri sunt spirituales filii, sicut illi quos in baptismo suscipimus. Sed quamvis sint nostri spirituales filii, non eam tamen filiationem, de qua facti Canones agunt, dum de matrimonii agunt impedimentis: cum in cap. ult. de cogn. spir. Bonifacius VIII. declaret, ex nullo alio Sacramento spirituales oriri cognationem, quam ex baptismo & confirmatione. Ita ergo nostri sunt spirituales filii, sicut quos prædicatione, exhortatione, &c. à peccati statu ad statum gratiæ revocavimus. Ideo copula illa esse non videtur incestus, sed potius sacrilegium quoddam, dum Confessarius illam trahit ad peccatum, quam ex officio Patris spiritualis, Judicisque & Doctoris sacramentalis, à peccato revocare tenetur. Quam ob causam copula Confessarii cum filia confessionis fœdioram quamdam & magis horrendam deformitatem habet, quam cum alia muliere.

141 Et si Confessarius in ipsa confessione, vel occasione aut prætextu illius, ex cognita v. g.

Tom. II.

per sacramentalem confessionem fragilitate penitentis in ista materia, ipsam sollicitaret ad turpia, cum eaque peccaret, gravius adhuc & magis immane sacrilegium committeret, assumendo Sacramentum ut medium ad peccatum. Quod adeo horribile est, ut penitens sollicitata (etiam si peccato non confesserit) Confessarium sollicitantem Ordinatio denunciare teneatur. Imò sacrilegium Confessarius ille adhuc committeret, casu quo eam ad peccandum frequenter visiteret sub prætextu, quod curam haberet eam gubernandi ut penitentem suam. Id enim in Sacramenti redundaret irreverentiam, ut rectè Cardinalis de Lugo disput. 16. de penit. num. 355.

A fortiori Episcopus, vel Parochus, ex 142 justitia obligatus ad procurandum spirituale bonum, & averendum spirituale malum omnium suarum, cum iis carnaliter peccando enormiter ac specialiter peccaret contra officii sui debitum, curamque Episcopalem, vel Parochialem. Lugo ibidem n. 356.

Demonstranda superest gravitas malitiæ incestus. Quatuor istius gravitatis rationes proferit S. Thomas q. 154. a. 9. Prima est, quia naturaliter homo debet quamdam honorificentiam parentibus, & per consequens aliis consanguineis, qui ex istis parentibus de propinquo originem trahunt, in tantum quod apud Antiquos, ut Valerius Maximus refert, non erat fas filium cum patre balneari, ne se invicem conspicerent. Manifestum est autem, quod in actibus veneris maxime consistit quædam turpitudinis, honorificentia contraria. Unde de his homines verecundantur. Et ideo incongruum est quod commixtio venerea fiat talium personarum ad invicem. Et hæc causa videtur exprimi Levit. 18. ubi dicitur: "Mater tua est, non re- velabis turpitudinem ejus." Et idem postea dicitur de aliis.

Secunda ratio est, quia personas sanguine conjunctas necesse est ad invicem simul conversari. Unde si homines non arcerentur à conjunctione venerea, nimia opportunitas daretur hominibus venereæ commixtionis. Et sic animi hominum nimis mollescerent per luxuriam. Et ideo in veteri lege illa persona videntur specialiter prohibita esse, quas necesse est simul commorari.

Tertia ratio, quia per hoc impediretur multiplicatio amicorum. Dum enim homo uxorem extraneam accipit, junguntur illi quædam speciali amicitia omnes consanguinei uxoris, ac si essent consanguinei sui. Unde Augustinus dicit 15. de Civit. Dei: "Habita est ratio certissima charitatis, ut homines, quibus esset utilis atque honesta concordia, diversarum necessitudinum vinculis necerentur, nec unus in uno multas haberet, sed singula spargerentur in singulos."

Addit autem Aristoteles quartam rationem in 2. Politic. quia cum naturaliter homo consanguineam diligit, si adderetur amor, qui est ex commixtione venerea, fieret nimis urdor amoris, & maximum libidinis incentivum,

quod charitati repugnat. Unde manifestum est quod incestus est in determinata specie luxurie.

147 Sed sub illa specie non una species continetur. Tametsi enim Cajetanus 2. 2. q. 154. a. 9. putet incestus omnes cum consanguinea vel affine ejusdem esse speciei: probabilius videtur imprimis incestum cum consanguinea specie differre ab incestu cum affine, ob specialem reverentiam consanguineo præ affine debitam. Quemadmodum enim motivum reverentiam consanguineis debita (descendentia scilicet ab eodem stipite) diversæ rationis est à motivo reverentiam debita affinibus (copula utique vel matrimonium cum aliquo consanguineorum); sic reverentia debita diversæ est rationis, nec conjunctio utrobique est univocè eadem, sed analogicè dumtaxat. Ita Azorius, Lessius, &c.

148 Deinde incestus cum matre esse videtur diversæ rationis ab incestu cum filia. Ob specialem reverentiam parentibus debitam, tamquam principis vitæ nostræ; reverentiam utique filialem, quæ naturalem quamdam inferioritatem subjectionemque importat. Quam ob causam incestus descendentium cum iis à quibus descendunt, diversæ rationis esse videtur ab incestu descendentis cum descendente, exempli gratiâ, incestus neptis cum avo, videtur ratione & specie differre ab incestu avi cum sorore sua. Quemadmodum enim occisio matris diversæ rationis est ab occisione filiarum, & occisio avi ab occisione fororis; ita similiter, &c. Ita Vasquez de pœnit. q. 91. a. 1. dub. 9. Card. de Lugo ubi supra n. 312.

149 Tertio, incestus cum noverca, vivente patre, videtur specie differre ab incestu cum uxore fratris, vel filiastra, ob reverentiam quasi filialem, novercæ debitam, saltem quamdum manet axor patris mei.

150 Quarto, incestus cum cognata in tertio vel quarto gradu, specie distingui non videtur ab incestu cum cognata in secundo gradu. Quia non apparet ibi motivum specialis reverentiam debita. Quod proximior tamen est gradus consanguinitatis, vel affinitatis, tantò gravior est incestus, ideòque in confessione explicandus saltem primus vel secundus gradus, licet nonnullis idem non videatur de tertio & quarto.

151 Porro conjugatus, cum filiastra sua fornicatus, debitum petere non potest ab uxore sua cap. 1. de eo qui cognovit, &c. Similiter conjugatus cum privigna sua, seu filia uxoris suæ incestuatus, debitum ab uxore sua sine peccato petere non potest, post mortemque uxoris perpetuò manere debet absque spe conjugii cum qualibet femina contrahendi. cap. transmissa eod.

CAPUT XVII.

Sacrilegii veneri malitia & gravitas explicatur.

152 **S**acrilegium venerum (de quo hinc, non de sacrilegio in genere) est actus veneris exercitus per personam sacram, vel cum aut

circa personam sacram, vel etiam in loco vel tempore sacro. Brevius, est violatio rei sacrae per actum venerum, per rem sacram intelligendo, sive personam, sive locum, sive tempus, sive rem Deo consecratam, v. g. Sacramentum, in cuius irreverentiam actus veneris nonnunquam exercetur. Per consequens sacrilegium, ultra malitiam contra castitatem, alteram habet contra religionem.

Ex allata descriptione ulterius consequitur, 153 considerandas hinc varias circumstantias, ob quas actus veneris malitiam habet sacrilegii. Primò ex circumstantia quis, ratione cuius fornicatio v. g. vel delectatio morosa est sacrilegium, dum committitur à persona sacra, id est peculiari ritu Deo consecrata, sive per votum simplex, sive per votum solemne castitatis, sive per susceptionem Ordinis sacri.

De his qui simplici voto castitatis obstricti 154 nubunt, vel fornicantur, S. Basiliius episcopus canon. ad Amphiloichium can. 18. Si (inquit) vidua gravissimo iudicio subiecta est, ut quæ fidem in Christum irritam fecerit, quid de virgine putandum est, quæ est sponsa Christi, & sacrum vas Domino dedicatum? Magnum quidem est peccatum, ancillam quoque, quæ clandestinis matrimonii se deam, supra domum implere, & possessorem per malam vitam injuria afficere. Sed multo est gravius sponsam fieri adulteram, & conjunctione cum sponso ignominiam & dedecore afficere, se incompetentibus voluptatibus tradere. Vidua itaque in corrupta ancilla condemnatur; virgo vero adultera iudicio subicitur. Quia, uti S. Cyprianus episcopus 58. ad Pomponium ait, Christi adultera est.

Gravius tamen sacrilegium est violatio voti 155 solemnior quam simplicis. Quia, ut S. Thomas ait q. 88. a. 11. votum solemne habet fortius obligationem apud Deum, quam votum simplex, & gravius peccat qui illud transgreditur. Quamobrem non sufficit in confessione dicere se castitatis voto ligatum contra castitatem peccasse; sed omninò declarandum est, an votum simplex sit, an solemne. Videtur potest epistola Innocentii I. ad Victoriam, ubi gravius punit sacrilegium virginis velata, quam non velata.

Gravius quoque sacrilegium est luxuria Sa- 156 cerdotis, Diaconi, vel Subdiaconi Religiosi, quam Sacerdotis, &c. non Religiosi. Quia per priorem duplex votum solemne, duplexque consecratio violatur; per posteriorem unicum dumtaxat votum solemne, & unica consecratio; strictiusque votum solemne castitatis annexum est religiosæ professioni, quam Ordini sacro. Quia, ut S. Thomas ibidem, non est essentialiter annexum debitum continentie Ordini sacro, sed ex statuto Ecclesie. Unde videtur quod per Ecclesiam dispensari possit in voto continentie solemnizato per susceptionem sacri Ordinis. Est autem debitum continentie essentialiter status religioso, per quem homo abrenuntiat saculo, totaliter Dei servitio mancipatur. Quod non potest simul stare cum matrimo-

nis... Et idem in voto solemnizato per professionem Religionis non potest per Ecclesiam dispensari.

157 Tantò gravius denique sacrilegium est, quò cum graviore alia luxuria specie concurrit. Quia quantò foedior est luxuria, tantò magis contrariatur reverentiæ debita rebus sacris. Unde S. Thomas q. 154. a. 2. ad 2. *Si aliquis abutatur personâ conjunctâ sibi secundum spiritualem cognationem, committit sacrilegium ad modum incestus. Si autem abutatur virgine Deo sacratâ, in quantum est sponsa Christi, est sacrilegium per modum adulterii. In quantum vero est sub spiritualis patris cura constituta, erit quoddam spirituale stuprum. Et, si violentia interatur, erit spiritualis raptus: qui etiam secundum leges civiles gravior punitur, quàm alius raptus.*

158 Quarunt hic aliqui, committatne sacrilegium homo ligatus voto castitatis, qui alium non ligatum consilio vel auxilio inducit ad peccandum contra castitatem? Negant (quod mirum est) Dicastillo de penit. disp. 9. n. 326. aliter apud Dianam p. 9. tr. 9. resol. 65. Sed certissimè ille peccat contra votum suum, adeòque committit sacrilegium. Quia castitas ipsi interdicit sollicitare alterum ad luxuriam, sicut ipsi interdicit 1.º. consensu suo vel cooperatione esse causam luxuriæ alterius, eamque approbare, 2.º. verba de se impudica proferte. Talia sunt enim illa, quibus alterum provocat ad luxuriam, licet secum non exercendam, 3.º. lenocinium, quo aliis procurantur amicitia, ab ipsis corumpendæ, 4.º. tactus, quibus procuratur pollutio in corpore alterius. Quod Llamas quidem ausus fuit excusare à sacrilegio. Sed ex Summa ipsius jure meritis expungi jusserunt Inquisitores fidei anno 1640.

159 Secundò, actus venereus specialem malitiam sacrilegi habet ex circumstantia *circa quid*, seu personam, cum qua vel circa quam exercetur, ut si exerceatur cum persona, vel circa personam voto castitatis obiectam.

160 Tertio similiter ex circumstantia *ubi*, seu loci sacri, in quo actus ille committitur. Si quidem omnis actus venereus, saltem externus, voluntariè exercitus in loco sacro, v. g. tactus impudicus, pollutio, &c. sacrilegium est. Ad hoc quippe necessaria non est feminis effusio, sed ad solam pollutionem loci sacri, talem, ut indigeat reconciliatione, juxta cap. *significasti* de adulter. Itaque tactus impudici, etiam sine feminis effusione, in loco sacro exerciti, sacrilegi sunt. Quia sunt contra reverentiam loci sacri. Ita Sylvius ubi supra cum Lopez. An etiam impudici aspectus, & verba turpia? Negat Sylvius cum plerisque Recentioribus, idem dicentibus de carnalibus desideriis actus venerei extra locum sacrum exercendi. Sed contrarium videtur dicendum: quia ab omnibus istis, utpote verè ad impudicitiam pertinentibus, prohibere debet loci reverentia. Ideòque animæ timoratæ consultò

in confessione declarabunt se ista fecisse vel habuisse in loco sacro.

Imò ipsa quoque copula conjugalis in loco sacro sacrilega est, nec eam loci reverentia conjugibus permittit, etiam si diù in eo debeant commorari. Nec ipsos excusat prætextum periculum incontinentiæ: utpote quam aliis remediis cohibere possunt, & debent (ut rectè Sylvius, post Paludanum, Tabienam, &c.) uti facere deberent, si ab invicem abessent, vel si compars gravi morbo, licet diuturno, laboraret.

Et quamvis Doctores plerique negent, sacrilegam esse fornicationem gestantis sacras Reliquias collo appensas, seculo earum contemptu, vel abutu ad luxuriam; ipsorum opinio contra se habet hoc argumentum, quòd ex ea sequeretur idem dicendum de fornicatione, vel blasphemia sacram Eucharistiam secum portantis, vel proximè post Communionem commissa. Quod meritò improbat Lugo, cum pluribus aliis.

Quartò, ex circumstantia *quibus auxiliis*, ut si Confessarius abusus sit administratione Sacramenti penitentiæ ad negotium libidinis suæ, vel abusus sit verbis & sententiis S. Scripturæ eundem in finem, ad provocandum scilicet penitentem ut suæ libidini consentiat, & sic pro medicina venenum, pro pane aspidem porrexerit, & ex celesti Medico infernalis veneficus, ex Patre spirituali proditor execrabili animarum fuerit effectus, prout Gregorius XV. loquitur in sua Constitutione quæ incipit, *universi Domini Gregis*, sacrilegium istud *impium & nefandum scelus* appellans, tales Confessarios denunciari jubens Inquisitoribus, vel locorum Ordinariis, præcedente degradatione seculari Judici tradendos, ipsiusque arbitrio puniendos. Nec absolvi possunt feminæ taliter sollicitatæ, nisi sollicitantem denuntient, seu paratæ sint denuntiare, prout in eadem Constitutione habetur. Erravitque Castro-Palao to. 1. tr. 4. disp. 9. puncto 4. n. 2. dum probabilè censuit hanc propositionem: *Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit penitenti chartam postea legendam, quæ ad venereum incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denunciandus.*

Quintò, ex circumstantia *quando*, peccata venerea, præsertim graviora, diebus Dominicis ac Festis perpetrata, sacrilegii malitiam contrahunt, ratione temporis sacri per illa violati. Quod & dicendum videtur de fornicatione v. g. vel voluntaria pollutione commissa ipso die sumpti sacratissimi Corporis Christi. Si enim reverentia sacratissimo illi Corpori debita juxta SS. Patres non permittit conjugatis debitum petere ipso die sumptæ vel sumendæ Communionis; quantò minus permittit illicitas fecunditates illas perpetrare?

CAPUT XVIII.

Malitia & species peccatorum contra naturam.
Peccatum contra naturam est voluntaria feminis effusio contra ordinem naturalem

veneri actus, qui convenit humanæ speciei. Quatuor illius species enumerat S. Thomas q. 154. a. 1. scilicet mollitiem, sodomiam, bestialitatem, & innaturalem concubendi modum: vitium contra naturam potest pluribus modis contingere. Uno quidem modo, si absque omni concubitu, causâ delectationis veneris, pollutio procuretur; quod pertinet ad peccatum immunditiæ, quam quidam mollitiem vocant. Alio modo, si fiat per concubitum ad rem non ejusdem speciei; quod vocatur bestialitas; sub qua specie continetur concubitus cum dæmone. An etiam concubitus cum femina mortua? (quam sapius, proh dolor! accidisse Diana commemorat p. 9. tr. 9. resol. 1.) Videtur quod sic: quia femina mortua jam non est amplius ejusdem speciei, cum non sit amplius femina. Aliunde videtur quod bestialitas sit concubitus cum vivente alterius speciei. Nec videtur pertinere ad speciem fornicationis: quia etiam fornicatio est copula cum femina vivente. Videtur aliquibus reducenda ad mollitiem. Sed est plusquam mollities: cum ei superaddat malitiam contra pietatem & reverentiam corporibus Christianorum mortuorum debitam. An fortè aliquid etiam participat de bestialitate, licet non totam rationem illius? U plurimum participare videtur malitiam affectus ad corpus representatum ut vivum, adeoque malitiam incestus, si sit corpus cognata; sacrilegii, si sit corpus Monialis, &c.

166 Tertiò (prolequitur S. Thomas) vitium contra naturam est, si fiat per concubitum ad non debitum sexum, puta masculi ad masculum, vel femina ad feminam, ut Apostolus dicit; quod dicitur sodomiticum vitium. Quarto, si non servetur naturalis modus, aut quantum ad instrumentum non debitum, aut quantum ad alios monstruosos & bestiales concubendi modos; si utique vir feminam cognoscat in vase non debito, vel femina feminam in vase quidem debito, sed cum instrumento indebito, vel si vir feminam cognoscat in vase & cum instrumento debito, sed modo indebito, qui est ut femina succumbat, & vir superaccedat, non à tergo (ut bestia) sed ab anteriori parte. Quorum duo priores modi semper sunt mortales; postremus in conjugatis non semper, uti suo videbitur loco; nec propriè est contra, sed præter naturam, nec contranaturalis, sed innaturalis concubendi modus.

167 Potrò mollitiem, sodomiam & bestialitatem, inter se differre specie, constat ex Ecclesiæ declaratione, quæ per Decretum Alexandri VII. de 24. Septembris 1665. sequentem propositionem damnavit: *Mollities, sodomia & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infima; ideoque sufficit dicere in confessione, se procurasse pollutionem.*

168 Denique quàm grandis sit malitia peccati contra naturam, secundum Augustinum, satis patet ex eo quod in lib. de adulterin. conjug. inter peccata luxuriæ, peccatum contra

naturam dicat omnium esse gravissimum in genere suo, graviusque in conjugatis, quàm in aliis. Accipe verba ipsius: *Omnium horum est pessimum, quod contra naturam fit, ut si vir membro mulieris non ad hoc concessio voluerit uti. Usus enim naturalis, si ultra modum prolabitur, in uxore quidem veniale est, in meretrice damnable; sed iste qui est contranaturam, execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilis in uxore.*

Quod tamen non sic est intelligendum, ut singula peccata contra naturam graviora sint quibuscumque aliis luxuriæ peccatis. Siquidem mollities (quæ infimum est inter peccata contra naturam) licet ex sua specie gravior sit omni peccato, quod cum quacumque femina modo naturali committitur; attentis tamen circumstantiis, gravior non videtur adulterio, nec incestu cum matre, nec sacrilego concubitu Sacerdotis Religiosi cum Moniali, nec luxurioso abusu Sacramenti penitentia; longèque minori penitentia secundum Canones olim puniebatur. Solum ergo hæc omnibus gravior est intra lineam luxuriæ præcisè, utpote magis contra naturam generationis; tamen quædam aliæ luxuriæ species ex alio capite graviores sunt, in quantum contra justitiam, religionem, pietatem, &c. ut rectè Sylvius q. 154. a. 12.

CAPUT XIX.

Malitia mollities, seu immunditiæ & pollutionis.

170 CUM necessitas discernendi inter lepram & lepram nos invitos cogat ad pertractandas immundissimas istas fordes, monendus est Lector, ut præparet se audire castè, quod castitatis cognitione necessitas cogi aperire. Omnia quippe munda mundis (inquit Apostolus) nec solares radii inquinantur ex eo quod fordidissima loca pervadant. Adis igitur nobis Sol justitiæ, & præsta, ut tam immunditias enarratas, quàm enarrandas putis mentibus percurramus.

171 *Mollities* itaque est voluntaria feminis effusio extra vas quodcumque. Grave esse peccatum, constat ex 1. Cor. 6. *Neque molles regnum Dei possidebunt.* Esse intrinsecè malam, seu jure naturæ prohibitam, Innocentius XI. declaravit, dum sequentem propositionem condemnavit: *Mollities jure naturæ prohibita non est. Unde si eam Deus non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Et ratio est, quia Deus, naturæ Author, feminis administrationem in omni eventu, extra matrimonialem actum, homini denegavit duplici de causa. 1.º quia illud unicè instituit ob commune bonum, speciei utique conservationem, & individuorum illius multiplicationem, per legitimam generationem. Unde cum solus Deus, non homo, sit illius Dominus, de eo disponere non potest nisi ad finem dictum; aliàs de re Domini disponit contra voluntatem ipsius. Quod est intrinsecè malum. 2.º quia adeo vehemens est, in illius

decisione, voluptatis sentus, ut si qua de causa, extra matrimoniale actum, naturæ Author eam permisisset, homines eâ voluptate excecari & illecti, seipfos nemis facile deciperent, sibi persuadentes, se iustam habere ejiciendi feminis causam. Quod profectò cederet in præjudicium magnum dicti communis boni, statûsque matrimonialis, hominesque redderet, nedum pecoribus similes, sed & deteriores.

172 Propterea ergo nullo unquam casu, etiam vitandæ mortis, licitum est pollutionem voluntariè procurare, magis quam fornicari.

Practicè proinde improbabilis est sententia Tancredi l. 9. de matrim. disp. 17. §. *quæres* 3°. sicut & Sanchez, aliorumque Recentiorum, aientium, quòd dum semen judicio Medicorum est corruptum, licitum sit medicamentis (Bonacina & Diana dicere audent licitum esse & tactibus) illud expellere, tametsi aliqua prævideatur veri feminis effusio præter intentionem secutura. Quod enim ipsi putant, semen corruptum tunc moveri per se, vivum nonnisi per accidens ad motum corrupti. Prorsus est falsum, & non solùm contra Philosophiam (quæ docet res mortuas per se esse immobiles) sed & contra judicium Medicorum passim omnium, qui (teste ipsomet Caramuele Theol. fundam. p. 2. n. 110.) dicunt semen mortuum, sicut cæteras res mortuas, per se esse immobile, debereque lanceolâ, cum maturerit putrefactio, aperiri, nec aliter moveri posse: cum fuerit extra vias ordinarias. Quamdiù verò intra illas est, nonnisi vivi feminis motu & impulsu moveri per accidens. Ergo quisquis, sive medicamentis, sive tactibus semen mortuum expellere vellet, vellet directè & per se expellere semen vivum, ut ad motum ipsius corrupti feminis expulsió sequeretur. Et sic vellet directè & per se seipsum polluere. Quod est intrinsecè malum.

173 Notandum tamen 1°. cum S. Thoma ubi supra, S. Antonino p. 2. tit. 6. c. 5. Gersono p. 2. tr. de pollut. aliud esse pollutionem, aliud distillationem. Nam, præter urinam & semen, per virgæ meatum subinde effluit quidam humor, inter utrumque medius, semine aquosior, aquâ viscidior, semini tamen aliquousque similis in colore & infectione, sed non in tanta copia, nec tanta cum voluptate diffluens, ac fieri solet in feminis decisione, sed cum minori, imò subinde nulla cum voluptate. *Et quidem immiscet se talis humor medius* (ait Gerson) *aliquando cum urinatione; aliquando per se diffluit, sine cogitatione & sensu; quandoque verò fit cum delectatione, & pruritu...* Ex levioribus causis, ac majori facilitate movetur ad exitum, quam seminalis humor, præsertim in mulieribus, adeò quòd ex levissimo motu corporis, absque aliqua cogitatione, & absque sensu proveniat: ex effectu autem percipitur, per sordidationem viscosam in carne sua, vel pannis. Istius proinde humoris fluxus non est pollutio, sed à Doctoribus appellari

solet distillatio. Nam, ut dicunt Medici, sine libidinosa delectatione, & carnis rebellionem, nullus potest pollui vigilando, secus distillationem pati, ait S. Thomas opusc. 64. Et idè de distillatione, dum accidit sine delectatione, carnisque rebellionem, timorata mens anxiana non debet, ut Cajetanus, alique Doctores observant. Dum tamen accidit cum delectatione, & rebellionem carnis, non licet eam promovere, nec in annexa delectatione sibi complacere, utpote libidinosa, sive orta ex commotione spirituum generationi servientium.

Notandum 2°. quòd ut pollutio, in se non voluntaria, voluntaria sit, adeòque culpabilis in causa, tria sint necessaria, primò quòd prævisa fuerit, vel potuerit debuerique prævideri. Secundò, quòd causam illius possis non ponere, vel positam auferre. Tertiò, quòd ad id tenearis, ne pollutio sequatur. Quorum omnium probationem, applicationemque ad varios casus, habes to. 1. agendo de voluntario indirecto.

Notandum 3°. cum S. Thoma in 4. dist. 175 q. 1. a. 4. q. 1. ad 3. quòd pollutio, quæ, sine causa illius antè data, incipit in somno, licet terminetur in vigilia, non sit peccatum, nisi voluntas in ea tunc sibi complacere. Quia ex quo in dormiendo est excitatus motus carnis, non subjacet voluntati vigilantis, nisi quoad complacentiam: ob quam in ipsa evigilatione peccatum oritur, si quidem pollutio propter delectationem placeat. Quod quidem erit veniale peccatum, si sit ex surreptione talis complacentia, non ex plena deliberatione. Mortale autem, si sit cum plenè deliberante consensu, & præcipue cum appetitu futuri. Hæc S. Doctor. Ex cujus doctrina Gerson & alii passim colligunt, quòd pollutio, quæ in somno cœpit esse in naturali suo fluxu, non sit necessariò contra naturæ vim & impetum cohibenda in vigilia (nec enim cohiberi seu retineri potest, nisi violentè, & vix quidem sic; semen autem violentè retentum corrumpitur, nocetque corpori instar veneni, ut Medici docent, signanter Boudewinsius in Ventilabro Medico-Theologico p. 1. q. 19. §. *Galenus dicens*) sed satis est quòd eam voluntariè non promoveas, nec in ea complacereas, sed displiceat sensus illius.

Notandum 4°. à Joanne Jejunatore, & 176 Joanne Monacho in Canonatio, duplicem distinguit pollutionem. Unam, quam in seipso quis seu contrectatione, seu alio quovis modo concitat. Alteram, quæ alienâ manu excitatur. Quæ de re Confessarius inquirere debet: quia licet omnis pollutio voluntaria sit res detestabilis (uti factum Onan vocatur Genes. 38.) secunda peccatum est longè gravius: utpote cujus author se & suo & alieno flagitio contaminat, & ad illud proximum incitat, & fortè tantæ malitiæ nescium docet.

Notandum 5°. Confessarium inquirere 177 etiam debere de variis pollutionum speciebus: neque enim omnes ejusdem sunt speciei (quid-

quid dixerit Filius) cum alia sit pollutio sacrilega, alia adulterina, alia incestuosa, &c. pollutio etiam, quam maritus & uxor in se invicem provocant, diversæ sit speciei à pollutione solutorum. Eò quòd maritus & uxor per eam dividant carnem suam contra fidem exigentiamque matrimonii. Ita Azorius p. 3. n. 339. & ipsemet (alioqui tam indulgens) Diana p. 11. tr. 8. resol. 36. Et idipsa docere videtur Augustinus supra, cum dicit: *Quod contra naturam est, execrabilius sit in meretrice, sed execrabilius in uxore.*

178 Eadem ratio esse videtur de pollutione, quæ conjugatus seipsum polluit, absque cooperatione compartis. Quia fides & status matrimonialis exigit ut quisque conjugum compartis servet castè corpus suum, neque eo utatur nisi ad matrimonii fidem, actumque conjugalem. Et idèò conjugatus, qui pollutionem commisit, in confessione exprimere debet statum conjugii sui; sicut statum conjugii sui exprimere debet, si sodomiam cum uxore commiserit. Quia in utroque casu injuriam magnam fecit, & matrimonio suo, & conjugii.

179 Notandum 6°. illum etiam qui alieno adminiculo pollutionem procuravit, debere id exprimere in confessione, nec satisfacere dicendo: *passus sum voluntariam pollutionem, nisi addat, alieno adminiculo, v. g. tactibus alienis.* Aliàs non exprimeret se cooperatum peccato alieno. Non idèò tamen pollutio, alieno adminiculo procurata, absque affectu ad conjunctionem corporum, specie differt à pollutione propriis tactibus procurata; uti nec pollutio procurata tactibus viri specie differt à pollutione procurata tactibus femine. Neque enim verum apparet quod nonnullus ait, pollutionem tactibus viri procuratam ex se, sive ex natura sua, intentioneque operis ad sodomiam ordinari; pollutionem verò procuratam tactibus femine ex se ordinari ad fornicationem. Quia hoc ipse absque fundamento dicit, cum ex se, sive ex natura sua ordinabilis sit ad quodcumque placuerit procuranti. Et quamvis pollutio adminiculo femine procurata, vel quæ quis se polluit inter femora ipsas, videatur frequenter fieri ex affectu copulæ cum ipsa, idèòque frequenter participare videatur malitiam istius affectus; pollutio tamen procurata tactibus alterius viri rarò procedit ex affectu copulæ cum ipso, sodomiticæ utique. Cum homines, licèt in pollutionem proclives, ut plurimum horrorem habeant sodomie.

CAPUT XX.

Grandis malitia reliquarum specierum peccati contra naturam.

180 **O**missio innaturali concumbendi modo, qui secluso periculo impediendæ generationis (quod periculum ut plurimum abesse Medici testantur) in conjugatis solum est veniale peccatum; inò nullum, si corporis dispositio aliter fieri non permittat. Secunda species peccati contra naturam, est quando in

concumbendo cum persona ejusdem speciei, sed alterius sexus, non servatur debitum vas, ut dum vir feminam cognoscit in vase præpostero, vel alio vase, seu modo monstruoso, quem pudor exprimere non permittit. Estque procul dubio valdè grande peccatum.

Tertia species est *sodomia*, quæ est copula carnalis inter personas ejusdem sexus. Neque enim ad eam amplius requirit S. Thomas, secundum cujus doctrinam circumstantia vasis indebiti spectat ad secundam speciem peccati contra naturam, non ad tertiam. Unde concubitus femine cum femina, licèt in vase naturali, est sodomia, non concubitus viri cum femina in vase præpostero; quem in secunda specie collocat S. Doctor.

Sodomiticum porò peccatum, antonomastice *nefandum*, seu *indicibile* dicitur; eò quòd malitiam ipsius lingua exprimere non sufficit. In illud veteres Philosophos corruisse Rom. i. dicit Apostolus, Deo id permittente in penam superbiæ & idololatriæ ipsorum. Propterea namque Deus tradidit illos in desideria cordis eorum, in immunditiam... in passionem ignominiam. Nam & femina eorum immutaverunt naturalem usum in eum qui contra naturam est. Similiter & masculi, relicto naturali usu femine, exarserunt in desideris suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes.

Et quamvis adèò immane sit hoc vitium, ut contra illud Os aureum Homil. 4. in epist. ad Rom. meritò exclamet: *Quid enim viro corpus suum meretricio more prostituente abominabilis? Quid sceleratius? O vos & bravis insipientiores, & cæcibus impudentiores! Nusquam enim hujusmodi congressus apud illos, sed agnoscit proprios terminos natura. Vos autem genus nostrum infamius brutorum genere effecistis; tanta nihilominus Gentilium illorum cæcitas fuit, ut illud à viris ingenuis commissum pro peccato non haberent (licèt servis non permitterent) eique deditos viros optimos existimarent, v. g. Trajanum Imperatorem, qui (Dione teste) Sodomita fuit; novis tamen Principibus acclamare solebant, Augusto felicior, Trajano melior.*

Sciendum tamen 1°. quòd dum peccatum istud detestabile inter casus servatos ponitur, sodomia illa intelligitur, quæ personam ejusdem sexus committitur. Sylvius ubi sup. a. 12.

2°. dum persona conjugata peccatum istud committit, in confessione conjugii sui statum exprimere debet. Ob injuriam magnam per illud conjugio suo & conjugii illatam. Et idem est proportionaliter dum consanguinei & affines illud inter se committunt; dum etiam femina virgo cum femina illud committere non erubescit.

3°. in confessione quoque exprimendum, an fuerit sodomia perfecta, id est inter personas ejusdem sexus; an imperfecta, quæ vir feminam in vase præpostero cognoscit. Ob differentiam specificam utriusque; prior enim ad tertiam, posterior ad secundam pertinet.

187 4°. confitens juxta Card. de Lugo, & plerosque alios, similiter exprimeri debet fueritne agens, an patiens: vel quia agens committit pollutionem, non patiens qua talis; vel quia turpiter agens multò criminiosior est eò qui patitur. Sed contra est quòd agens & patiens ad idem crimen sodomix concurrant per modum unius causæ totalis, sicut agens & patiens ad idem crimen fornicationis. Quemadmodum ergo fornicatus in confessione exprimere non debet, an agens fuerit, an patiens. Ita similiter, &c. Passus tamen sodomiticam pollutionem propriam, ultra cooperationem ad pollutionem agentis, id exprimere debet: quia pollutio illa specie differt ab actu sodomitico alterius; ex quo licet nata sit sequi, non idèò confitenda non est dum de facto secuta est, utpote in se etiam mortiferè peccaminosa.

188 5°. sodomita jure civili pœnâ ignis punitur, juxta Codicem Theodosianum L. 9. tit. 7. Pœnâ verò capitis juxta Authenticam ut non licet contra naturam Collat. 6. Juxta Canones verò Laicus sodomita excommunicandus est, cap. Clerici de excess. prælat. Clericus autem privatur omni privilegio clericali, officio, beneficio, dignitate; atque insuper degradatur, brachioque sæculari traditur, juxta Bullam Pii V. quæ incipit *horrendum illud scelus*. Quod tamen plerique Doctores intelligunt de Clerico horrendum illud scelus committente frequenter, vel saltem (ut Cherubinus & Cevallos) bis vel ter: quia in Bulla illa solùm nominantur *exercentes sodomiam*; quo nomine venire non putant eum qui femel dumtaxat eam commisit. Quidquid

de eo sit, tales de Clero dejici, vel ad agendam in Monasteriis pœnitentiam detudi jubet Leo X. Bullâ *Superna*.

Quarta species peccati contra naturam est *bestialitas*, ad quam (ut supra dixi) reduci-
tur concubitus cum dæmone, sive incubo, sive succubo. Quod peccatorum horribilium contra naturam est horribilissimum, cum sit concubitus non solùm cum vivente alterius speciei, sed & cum capitali hoste Dei, totiusque generis humani.

De bestialitate itaque differens S. Thomas 190 ubi supra ad 4. docet, quòd *inter vitia, quæ sunt contra naturam, infimum locum tenet peccatum immunditie... Gravissimum est peccatum bestialitatis: quia non servatur debita species. Unde super illud Genes. 6. 37. "acculavit fratres suos crimine pessimo," dicit Glossa, quòd cum pecoribus miscbantur. Post hoc autem est vitium sodomiticum, cum ibi non servetur debitus sexus. Post hoc autem est peccatum ex eo quòd non servatur debitus modus concubendi; magis autem si non debium vas, quam si sit inordinatio secundùm aliqua alia pertinentia ad modum concubitus.*

In bestialitatis confessione, quæ locorum 191 Ordinariis communiter reservatur, necesse non est dicere cum qua bestia. Sed omninò exprimendum, si cum dæmone, ob nimis horribilem immanitatem, & irreligiositatem, quæ (præter bestialitatem) est in ista execrabili societate. Inter Canones pœnitentiales Juri Canonico insertos decimus sic habet: *Qui coierit cum brutis, pœniteat plusquam septem annis.* Levitici verò 20. sic habetur: *Qui cum jumento & pecore coierit, morte moriatur, pecus quoque occidite.*

P A R S V I I.

Amor aliena nec furriprens, nec concupiscens.

Ad septimum præceptum: Non furtum facies.

Et decimum: Non concupiscas rem proximi tui.

In finitus Dei erga homines amor in tota serie divinatorum præceptorum elucet. Nam & per præcepta primæ tabulæ Deus amari quidem vult ab homine, sed ut beatos faciat amatores suos. Scit enim ipso amore beatos esse qui se amaverint, ut Mellissus Doctor loquitur scim. 83. in Cant. Scit etiam verè ab Amoris Doctore Augustino dictum (in Psal. 31.) *pigri, mortui, detestandi, miseri eritis, si non amemus, non peritura & caduca bona, sed sempiterna; non terrena, sed caelestia.* Idèò namque per Apotolum suum Coloff. 3. dicit: *Quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non qua super terram. O anima! (ait rursus Augustinus in Psal. 102.) erige te, tanti vales!.... Summum bonum, hoc est unum bonum.... Sunt*

Tom. II.

& inferiora bona, quæ aliis & aliis bona sunt. Pecori quid bonum est, fratres, nisi implere ventrem, carere indigentia, dormire, gestire, vivere, sanum esse, generare.... Tu tale bonum queris?.... Cohæres Christi, quid gaudes: quia socius es pecori? Erige spem tuam ad bonum bonorum omnium. Dic ei, qui satiat in bonis desiderium tuum, quasi (prosequitur Augustinus) quasi responderet anima: Non satior de mortalibus, non satior de temporalibus, aliquid æternum donet, aliquid æternum concedat: Sapientiam suam det mihi, Verbum suum mihi det, Deum apud Deum, & se Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum.... Novus quid mihi sufficiat.... Ostende nobis Patrem, & sufficiat nobis. Propterea ergo sædarum voluptatum concupiscenciam sexto & nono præcepto, temporalium quoque bo-